

Interviul săptămânii: Nicolae Manolescu, președintele PAC

pag. 8-9

SAPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL V • Nr. 3 (206) • 19-25 IANUARIE 1994 • 16 PAGINI • 120 LEI

Președintele Iliescu și liderii CDR la Cotroceni

pag. 4-5

Restaurația în cultură

pag. 5

Semnează: Ana Blandiana,
Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu

Karen Fogg – Comisia Comunității Europene în România

pag. 13

Cînd un elev mediocre, aproape slab, primește totuși notă de trecere, se cheamă că profesorul îi oferă o încurajare. Dar cînd el capătă aceeași notă cu un elev mult mai silitor, se naște dubii asupra competenței ori a echității dovedite de dascăl. "Parteneriatul pentru pace" a fost oferit în chip uniform Cehiei, Poloniei, Ungariei, României sau Bulgariei etc., deși primele trei dintre aceste țări ar fi meritat mai mult. Eforturile autentice făcute de aceste țări (și chiar de Bulgaria) în direcția reformei și a apropierii de Occident le-ar fi recomandat, dacă nu pentru o intrare neînfrizată în NATO, atunci măcar pentru admiterea după o scurtă aminare cu termen explicitat. Nu s-a întîmplat așa, din diferite motive, dar, oricum, nu cred că a dominat excesul de înțelepciune. Faptul că leneșul a promovat și el nu e, în sine, foarte grav, dar că elevi mult mai buni decît el au primit aceeași notă, abia peste limita inferioară, reprezintă o descurajare a efortului și o premiere a delăsării.

Îată de ce, acum, leneșul are motiv să jubileze. Președintele Iliescu, întîlnindu-se cu reprezentantul președintelui Clinton, d-na Albright, nu și-a ascuns satisfacția pentru distribuția către toți elevii din școala estică a democrației și a economiei libere a unor părți egale din cozonacul săracios oferit de NATO. Teza diplomației românești este că, procedînd în orice alt fel, Occidentul ar fi creat "bariere artificiale" între țările fostului Tratat de la Varșovia. De fapt, Occidentul nu ar fi creat bariere noi, ci ar fi recunoscut formal existența unor bariere reale, în ridicarea cărora mai cu seamă guvernarea Văcăroiu a contribuit cu o energie demnă de o cauză mult mai bună. Teribila mediocritate a guvernanților noștri, abili numai în a frîna orice tendințe reformiste, pricepuți numai în a păcăli și a amîna, nu ar fi putut primi altă răsplată decît cea mult modestul "parteneriat pentru pace". În schimb, cîtă nedreptate pentru Polonia sau Ungaria în semnarea aceiași parteneriat!

Nu-i de mirare că, în aceste condiții, elevului leneș nici prin gînd nu-i trece să-și dea vreo silință pe viitor, ori să încerce să se îndrepte. În particular, atît

dl. Iliescu cît și PDSR-ul nu au nici un îndemn sosit din exterior să accepte sau măcar să discute serios oferta guvernului de coaliție propusă de Convenția Democratică, ceea ce ar presupune – ce oroare! – împărțirea puterii. De ce ar face-o cînd "merge și așa"? În schimb, se va alcătui pesemne un cabinet PDSR-PUNR, a cărui vocație anti-reformistă se va impune încă și mai pregnant decît a celui actual, iar restaurația și politica anti-meritocratică nu se vor opri la directorii de teatre sau de muzee. Desigur, situația economică tinde să se agraveze, dar nu mai e chiar așa mult din această larnă, iar la primăvară, cînd va sosi și prima tranșă din împrumutul FMI, mai vedem... Iar apoi vine vara, și apoi toamna, iar pînă la iarnă cealaltă mai păcălim pe cineva, mai luăm un împrumut, trecem noi iarăși corijența, și așa am promovat, fie și pe brînci, într-un alt an al reformei, fără să fi făcut sau învățat aproape nimic în răstimp.

Bucuria leneșului e păguboasă – va spune însă moralistul –, căci pînă la urmă lucrurile se așază la locul meritat. "Pînă la urmă" – adică peste una, peste două generații, sau cînd anume? Pentru unii dintre noi această întrebare nu este chiar academică. "Ceea ce faci fă pentru tine, nu pentru răsplată" – se mai spune, și pe drept. Leneșului însă puțin îi pasă de asemenea nobile apoftegme. El se simte în largul său și își ride în pumni de cei sirguincoși, de cei inteligenți, de cei merituosi. Din cînd în cînd se mai supără și se răsătește la profesor. Declară că a fost trădat, vîndut – la Italia, la Malta și acum, iată, și la Bruxelles. Invocă cu sirg geopolitică și alte științe grele, înainte de a-și face temele de bază. Lincezeala în care se complăce, mizeria cu care s-a obișnuit sînt la el dublate de vanitate, de infatuare, de felurite complexe provinciale. Pe scurt, insul e destul de antipatic și ar merita să-și primească pedeapsa. Numai că lumea e prea mare, prea ocupată și prea grăbită pentru a se sinchisi din cale-afară de un saracare senlar trîndav ce, beneficiind de mult prea multă îngăduință, trece corijențele an după an, dînd cu tîfa tuturor.

ANDREI CORNEA

Jubilație

● CHESTIONAR '94 ●

- I. În revista "22" mă interesează mai ales:
1. editorialul
 2. scrisorile de la cititori (Curier)
 3. cronică (sau comentariile) politice
 4. rubrica "Accent"
 5. interviul săptămânii
 6. anchetele sociale (Dosar "22")
 7. comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament
 8. eseu filosofic
 9. eseu cultural
 10. comentarea sondajelor de opinie
 11. actualitatea culturală:
 - a) cronică de carte
 - b) cronică expozițiilor
 - c) cronică de film
 - d) cronică de teatru
 12. comentariul despre TVR
 13. istoria religiilor

II. Care sînt autorii care vă interesează în revista "22"? (Enumerați în ordinea preferințelor.)

III. Enumerați personalități care v-ar interesa să răspundă în "22" la "Interviul săptămânii".

IV. Ce teme noi v-ar interesa să fie abordate în "22":

1. educație
2. sport
3. viața cotidiană din țările occidentale
4. informații culturale asupra săptămânii care urmează (cărți, spectacole, expoziții)
5. numiți rubrici dorite de dvs.

V. Cum vi se pare ilustrația grafică a "22":

1. foarte bună
2. bună
3. proastă

VI. Cum vi se pare tehnoredactarea revistei:

1. litera este prea mică
2. litera este convenabilă

Așteptăm răspunsurile dumneavoastră pe adresa: Redacția revistei "22", Calea Victoriei nr. 120, București, cu mențiunea **PENTRU CHESTIONAR '94**.

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.
Anii 1991, 1992, 1993.
Exemplarele vechi sînt comercializate la prețuri actuale ale revistei. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum și Edițiile speciale: "22" - "Suspiciune de fraudă", "Oslobodenje" (două ediții).

Dragă Redacție,

Am 40 de ani. Sînt inginer și din septembrie a.c. șomer. Am doi băieți de 13 și 11 ani și o soție candidă. Nu am credință în Dumnezeu; poate nu l-am aflat încă? Am trăit pînă în decembrie 1989 în superficialitate și minciună - dar minciuna aia grasă și slinoasă care îți se sleiește pe mîini, de simțire și de gînd. Nu am fost membru de partid. Și din lașitate, poate, nu sînt nici acum. Da, a fost un moment pe care noi, românii, l-am notat: în 22 decembrie 1989 mă înapoiam de la Palatul Regal pe la ora 17.30. În tramvai am perforat un bilet cumpărat de la un călător: era o euforie și o atingere curată. Țin să menționez că sînt blățiat din liceu, dar atunci simțeam cum coboară peste mine aripa unui înger - un alt fel de trăire - și față de aceasta albul unui comportament cinstit, corect, se impunea de la sine. Ziceți-i recăpătarea conștiinței, a identității umane. Dar a durat puțin - în iunie '90 m-am dezmeticit: colcăiau aburii unei respirații minciinoase.

Vicleșugul neadevărurilor leagă structura de putere - "principiul vinovăției" le dă coeziune. De atunci tot urcăm Golgota, dar mereu se surpă: din lașitate generală, lipsă de a vrea să înțelegem lucrurile care ni se întîmplă, lipsă de credință etc. (Da, dl. Lăiceanu ar putea să scrie un eseu pe tema "Norma lașității la români"!)

Dar să revin la Duhul Gheorghe Zamfir. În 20 decembrie a.c. a murit tatăl meu la Spitalul Municipal - infarct miocardic. Avea 64 de ani. În toate zilele și nopțile de după nu mi-a curs nici o lacrimă. Aici aș vrea să remarc o anomalie macabră în organizarea

Spitalului Municipal: la cele 2.000 de paturi și un număr impresionant de cadre medicale, în murgă aferentă, anatomopatologul nu are un ajutor. Eu, ca flu, a trebuit să-l ajut să scoată din sertarul frigiderului trupul tatălui meu și să-l ducă la masa de disecție. Nu știu dacă l-am iubit pe tata - oricum l-am respectat și apreciat. Era diferit de mine: tehnic, ordonat, diplomat și angrenat în obligații și promisiuni pe care și le onora totdeauna - un Domn.

La sfîrșitul slujbei l-am sărutat: am avut senzația că mi-am lîpt buzele de o piatră de riu, răcoroasă. Și nu am dat nici o lacrimă.

Au trecut cîteve zile și nopți de oboseală și neliniște.

În seara de Crăciun, pe programul 2 al TVR (de ce? ratăm prin viclenie balcanică mari șanse - unice - de înălțare!) s-a difuzat concertul susținut cu Dub de Gheorghe Zamfir la Catedrala Sf. Iosif. Vă reamintesc că nu cred în Dumnezeu, sînt matur și destul de nesimțit - inginer metalurg. Ei, cînd a început să respire "Tatăl Nostru..." mi-au podidit lacrimile (și nu a fost, numai, o acumulare de sentimente și emoții). Gheorghe Zamfir are apropierea de cele sfînte. Un astfel de fapt de cultură și simțire trebuia transmis pe programul 1 - a fost o sărbătoare a sufletului.

Și să știți că și după aceasta am rămas un necredincios, dar mai înțelegător al lumii acesteia, prin care firul vieții curge ca un martir în care urcă sau coboară și oamenii.

P.S. Vă rog să scrieți despre duhul acestui Om, pentru că știți s-o faceți.

MARIUS POPESCU
București

PREMIILE EDITURII NEMIRA

- Secțiunea SF (povestiri)
 - Premiul I - "Dans de lebedă mecanică" de Radu Pavel Gheo
 - Premiul II - "Sfînte Dumnezeule!" de Ana Veronica Mircea
 - Premiul III - "A șaptea zi a vînătorului" de Sebastian A. Corn
 - Premiul pentru autori străini: "Addicted to love" de Frank Borsch din Germania
- Secțiunea Purgatoriu (proză contemporană)
 - Categoria I - povestiri/nuvele
 - Premiul I - "Imperiul generalilor tirzii" de Bogdan Suceavă
 - Premiul II - "Ziua a opta" de Adrian Vișoiu
 - Premiul III - "Demers pentru halba mea cu bere" de Constantin Corneliu Dienes

- Categoria a II-a - roman
 - Premiul I - "Amantul colivăresei" de Radu Aldulescu
 - Premiul II - "Balonul sau pionierii spațiului" de Caius Dobrescu
 - Premiul III - "Te pup în fund, conducător iubit" de Daniel Bănuțescu
 - Categoria a III-a - eseu
 - Premiul unic - "Cerul văzut prin lentilă" de H.-R. Patapievici
- La secțiunea SF, premiile au constat în stimulente materiale.
La secțiunea Purgatoriu, Editura Nemira va publica, cu contract-drepturi de autor, lucrările premiate.

PREMIILE EDITURII NEMIRA

● IMPORTANT ● IMPORTANT ● IMPORTANT ●

Stimați abonați,
Deoarece sumele expediate prin mandate poștale ajung foarte greu în contul nostru, vă rugăm să vă prelungiți abonamentul cu o lună înainte de a expira, astfel încît redacția să poată lua cunoștință de intenția dvs. Veți evita astfel întreruperea abonamentului "22".

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

800 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" - sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS - pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.
Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat postal suma de 800 lei pe adresa: **Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Lenin nr. 10, București.** Totodată, cei interesați sînt rugați să trimită adeverințele corespunzătoare (taion de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: **Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Secțiunea de Difuzare.**
Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de preț sînt valabile pentru un an de zile.
Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia prin intermediul redacției de următoarele tipuri de abonamente cu reducere:
1100 lei/trimestru pentru abonamentele cu ridicare de la sediu (Calea Victoriei 120)
1300 lei/trimestru pentru abonamentele cu expediere prin poștă.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235 (cu specificația: **PENTRU REVISTA "22"**) sau trimițînd un oec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 80 dolari pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă: 140 DM anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), 500 franci francezi anual (250 franci pentru 6 luni, 125 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 100 dolari anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

ILIE SERBĂNESCU

Reforma la soarta guvernului de coaliție

Cum evaluați discuțiile CDR cu președintele Iliescu?

Curtea Constituțională a declarat drept corespunzătoare Constituției legea - contestată de Opoziție din cauza adoptării în condiții neconstituționale - referitoare la abilitarea cabinetului Văcăroiu de a governa prin Ordonanțe. Acoastă lege urmărește să permită majorității parlamentare de stânga să ocenească din motive ideologice și electorale împrejurarea de a spune în clar "da" sau "nu" Acordului cu FMI și reformei implicate.

Președintele Iliescu, invocând hotărârea Curții Constituționale, s-a grăbit să promulge legea de abilitare a Guvernului. Caracterul politic - și nu doar strict procedural - al acestei decizii prezidențiale a fost puternic subliniat de faptul că promulgarea a avut loc la numai câteva ore după încheierea convorbirilor de la Cotroceni cu CDR. CDR l-a surprins pe președinte cu aprecieri deschise, nu prea măgulitoare, privind distanța dintre acțiunile sale partizane și responsabilitățile sale de președinte al tuturor românilor, precum și cu o ofertă clară și concretă de participare la guvernare. Nu numai graba cu care a reacționat președintele, dar și faptul că nu s-a declarat încrezător în șansele unui guvern de coaliție arată evident că dl. Iliescu exclude orice soluție care ar da vreun câștig de cauză Opoziției, chiar dacă aceasta ar avea dreptate, și că intențiile sale spre căutarea unei alte formule de guvernare decît cea actuală sînt mai mult formale. Foarte relevantă este din acest punct de vedere declarația nedisimulată a președintelui Iliescu că nu caută noi formule de guvernare, articulate pe alte structuri de majoritate parlamentară, ci doar un pact politic, ca bază a unui pact social (care să asigure "liniștea socială"). Așa cum a arătat și în comentariul pe marginea discuțiilor cu CDR de la Cotroceni, dl. Iliescu ar dori un pact politic care să fie "urmat" indiferent de structura Guvernului. Aceasta ar însemna practic ca Opoziția să acorde un eoc în alib guvernului Văcăroiu. Ceea ce, avînd în vedere rezultatele și pozițiile acestui guvern - indeseși în blocarea reformei -, este cu totul imposibil, oricît s-ar remania executivul Văcăroiu. "Pactul politic" fără o materializare concretă imediată într-o formulă de guvernare de coaliție rămîne o hiperă.

Există perspectiva alegerii anticipate?

Dl. Iliescu nu pare dispus să abandoneze singura structură în care are încredere, pe care de altfel a sprijinit-o și pe care s-a sprijinit: actualul executiv și arcul de stînga susținător al acestuia în Parlament, în ciuda oricăror implicații, inclusiv compromiterea finanțării externe. În particular, pentru a evita această ultimă eventualitate, dl. Iliescu ar urma să negocieze obținerea votului favorabil pentru Memorandumul cu FMI din partea aliaților de stînga ai PDSR, în schimbul unor poziții mai puternice ale acestora în Executiv. Deci, inevitabil, vor avea loc una sau mai multe remanieri ale Guvernului, cu același prim-ministru (dl. Văcăroiu). Poziții în viitorul guvern ar urma să fie oferite reprezentanților sindicatelor, pentru a dobîndi de la liderii acestora "liniștea socială".

Evident, o asemenea opțiune a președintelui ar oferi Opoziției legitimitatea dezimplăcării politice față de o situație în care i se reclamă de fapt să preia doar responsabilități dar nu și pîrgul de decizie. În conștiință, ar însemna că se spune de fapt adîo unui guvern de coaliție, care, în poziția problemelor pe care le-ar ridica, rămîne totuși unica soluție realistă pentru ieșirea din actualul impas politic și economic. În aceste condiții, șansele reformei sînt foarte mici. Un redemaraș va avea loc pe termen scurt, întrucît prin Ordonanțe se pot introduce rapid măsurile cerute de FMI.

Perspectiva la fel de înegurate există pentru reformă și în cazul în care dl. Iliescu, în lipsă de opțiune, dar respingînd oricum eventualitatea unui guvern de coaliție, ar recurge la alegeri anticipate.

Președintele va apela la alegeri anticipate doar în cazul în care vor fi epuizate toate posibilitățile de menținere a actualei formule, respectiv cînd va interveni un blocaj complet (care s-ar petrece în cazul în care finanțarea externă nu va fi deloc reluată). Președintele speră că în alegeri anticipate - care, evident, ar fi doar parlamentare dar nu și prezidențiale - partidul său ar păstra șanse. Se pare că președintele a dispus, în ultimele săptămîni, multiple sondaje și analize care să evidențieze aceste șanse. Semn că ia în considerare și alegerile anticipate, deși a declarat că, întrucît rezultatele nu ar diferi prea mult de actuala distribuție a opțiunilor politice, mare lucru nu s-ar rezolva din punctul de vedere al clarificării alianțelor. Nu aceasta este însă problema pentru dl. Iliescu. Dînsul de fapt se teme că partidul său, erodată de eșecul guvernării, ar fi grav penalizat în alegeri.

Foștele voturi pentru acesta nu s-ar îndrepta neapărat către Opoziție - care, se pare, ar putea totuși înregistra relative câștiguri -, dar s-ar putea orienta către actualii săi aliați de stînga. Și din suprem arbitru al acestora le-ar putea deveni prizonier, poziția sa politică urmînd a depinde masiv de ei. De aceea este de presupus că dl. Iliescu va încerca din răspuse să prelungească actuala formulă de guvernare. Dacă nu va reuși, va recurge de îndată la alegeri anticipate, mai ales că, avînd în vedere termenul constituțional de 60 zile de la decizie, se intră oricum cu scrutimul în primăvară.

TIA SERBĂNESCU

Perpetuarea eșecului

Recenta ofertă a "Parteneriatului pentru pace" avansată de Statele Unite și omologată de reuniunea NATO de la Bruxelles la adresa țării din Est care și-au exprimat intenția de a accede la structurile de securitate euroatlantice constituie un prilej de evaluare a politicii românești de după Revoluția din 1989. Acoastă reevaluare este la urma urmei obligatorie, dacă vrem să înțelegem euforia autorităților românești față de acest parteneriat în care satisfacția de a nu fi depășiți de grupul de la Vișegrad prevalează atît față de renunșarea ratării unui start în această direcție, cit și față de perspectiva unei întreceri ce se anunță dificilă. Este evident că, imediat după Revoluție, România dispunea de un capital de încredere internațională absolut unic prin comparație cu țările omologe. Dacă Puterea nou instalată ar fi avut voința politică pe care o aștează abia acum, nu încapsa nici o îndoială că ar fi avut cele mai multe șanse să deschidă seria acceptărilor spectaculoase în toate structurile europene. Acest statut de vedetă internațională care i-ar fi asigurat "dreptul primei noți" de împăcare cu Occidentul decurgea din sacrificiul imens al celor peste o mie de vieți secerate pe altarul schimbării. Ușurința cu care dl. Iliescu și grupul său au risipit acest capital și au ratat o șansă la care țara avea tot dreptul este încă una din marile crime de incompetență politică săvîrșite de conducerea post-revoluționară a țării. Din nefericire, incompetența propriu-zisă (vădită în anchilozarea politicii românești pe schemele coagulate din ultimii ani, și nu - nici măcar! - pe cele din "perioada occidentală" a debutului său prezidențial) a fost dublată constant și tenace de o lipsă de inspirație monumentală. Mărcată de reflexul subordonării față de Moscova, politica externă românească a gafat în pas cu politica internă în ritm incredibil, încît într-un singur an au reușit să scoată țara din toate toparile de popularitate și a-o așeza în cele negative, de unde ar fi fost greu de scos dacă nu izbucneau războaiele din fosta Iugoslavie și dacă Opoziția nu-i contrasemna - oarecum în alb - toate certificatele de bină purtare necesare pentru ieșirea din carantină. Trimisul special al președintelui Clinton a precizat "grila" conform căreia va funcționa admiterea în NATO: "un sistem democratic și economie liberă de piață". D-na Madeleine Albright a argumentat că acestea constituie cea mai bună garanție a securității, întrucît "niciodată democrațiile nu luptă între ele". Sînt, de altfel, criterii care coincid cu cele ale Consiliului European și ale Fondului Monetar Internațional și pe care conducerea României s-a decia să le "suporte" cu mare întârziere, după ce timp de doi ani a acționat fătîș împotriva lor - ratînd tratatul de prietenie cu Ungaria și integrarea în grupul de la Vișegrad pe care l-a primit cu ostilitate nejustificată, preferînd în schimb să semneze tratatul cu o firmă expirată: URSS. Mai bine mai tirziu decît niciodată - s-ar putea spune dacă această tardivă și oarecum forțată întoarcere spre Vest a Puterii din România nu s-ar datora dispariției din scena politică rusească a lui Mihail Gorbaciov, garantul formulei "perestroika". Mai bine mai tirziu decît niciodată - s-ar putea spune dacă această încercare de recuperare a timpului și a direcției utile, pierdută timp de doi ani, ar fi sînceră. Din nefericire, impresia pe care o lasă ofensiva externă a politicii românești este că în locul cultivării democrației este preferată cultivarea ipocriziei. Cu și pe plan intern - pentru că lucrurile se leagă indisolubil între ele și nimeni nu poate fi democrat peste granițe și totalitar în țară fără ca acest lucru să nu ducă la sfîșierea credibilității -, a fost preferată în continuare tactica afirmării în literă, d.r. a negrii în spirit a democrației. Dependenta exagerată de spiritul Moscovei a făcut ca greșelilor internaționale să le corespundă, pe plan intern, lupta pentru stabilizarea vechilor structuri și a vechilor cadre ale partidului comunist și pentru înăbușirea - inclusiv prin violență - a forțelor reformatoare. Dacă ar fi optat de la început pentru structurile europene, Puterea ar fi evitat propria sa erudare, ar fi evitat convulsiile interne, iar mineralele și istoriile desfășurate sub sloganul "nu ne vindem țara" împotriva reformei nu și-ar mai fi găsit locul. Dar ea a preferat să sacrifice locul și imaginea României în lume precum și destinul istoric al țării în folosul propriului loc în fruntea țării și pentru apărarea propriului destin anacronic. Abîn după ce și le-a asigurat pe amîndouă partidul de la putere a început ofensiva demagogiei democrației. Acoastă înclinare e și naturală (întrucît ține de esența sistemului din care provine), dar și cultivată (întrucît e singura prin care-și vede supraviețuirea). Privind la exemplul recentelor demisii din Rusia, unde reformatorii - depășiți cantitativ și sufocați de agresivitatea unui totalitarism care încă nu-și spune numele - au renunțat să reziste, nu e greu de intuit că istoria apurențelor se repetă. Va fi oare în măsură conducerea României să-și asume responsabilitatea de a se opune propriei sale naturi și de a întreprinde ceva și în folosul țării? Pentru că e greu de crezut că menținînd un guvern care se bazează aproape exclusiv pe forțe conservatoare va izbuti să îndeplinească exigențele organismelor internaționale în care a intrat sau în care aspiră să intre - afară de cazul că nici nu-și propune să le respecte decît la minima rezistență a aparențelor, așa cum a făcut pînă acum. Asemenea mijloace - uzate deja de o întreagă epocă totalitară - condamnă societatea românească să repete în nesfîrșit o existență falșă și să continue o gesticulație hantică. Adică să repete - de data asta în deplină cunoștință de cauză - eșecul lui Ceaușescu.

Perje

Negocierile de la Cotroceni III

Convorbirile dintre președintele Iliescu și reprezentanții CDR – fragmente

EMIL CONSTANTINESCU: Încercarea de a realiza schimbarea, atât de necesară României, pe baza unei alianțe cu forțe care nu doresc schimbarea și reforma a fost (cel puțin parțial) sortită eșecului. Efectul acestei opțiuni a fost guvernarea Văcăroiu, pe care putem să nu o discutăm acum. Esența însă este dată de reticențele de principiu ale coaliției guvernamentale actuale față de reformă. Poate că partidul care a ieșit primul în alegeri, PDSR, chiar crede că electoralul l-a acordat voturile mai degrabă fiindcă l-a crezut capabil să frneze reforma decât să o îndeplinească. Dar astăzi, sondajele de opinie arată că cea mai mare parte a populației s-a pronunțat pentru reformă și pentru privatizare. Iar sindicatele din România sînt poate cele mai reformiste din toate țările foste comuniste: ele nu numai că doresc majorări de salarii, ci chiar o reformă. În această situație, problema reală nu este cea a guvernului, ci a orientării antireformiste a unei părți a coaliției care îl sprijină. Problema este nu a unei redistribuiri de portofolii, ci a unei reorientări politice majore în favoarea reformei. Desigur că dvs. personal ați avut o intervenție pe care noi toți am apreciat-o, în favoarea unei demarări rapide a reformei, și chiar ați indicat în discursul dvs. mijloacele practice și pîrghile pe care le vedeți. Noi credem că dacă această coaliție se menține, acest discurs al dvs., bine intenționat, poate să rămîna fără efect. D-le președinte, dvs. de multe ori ați subliniat ceea ce ne desparte; și nici Convenția Democrată nu a eludat exprimarea acestor divergențe. Este momentul cred să facem și un inventar al acelor principii care ne unesc în direcțiile majore ale politicii.

(...) Fără un nou pact politic, pactul social, atât de necesar reconstrucției, nu poate fi nici măcar imaginat. Convenția Democrată este disponibilă să-și asume toate răspunderile care decurg dintr-o recompoziție a majorității guvernamentale. Nu avem de pus decât condiții esențiale, care privesc respectarea legalității, democratizarea și reforma. Am venit cu un program politic de ieșire din criză, în spatele căruia se află chiar un program de guvernare, care prevede soluții și termene, dar pentru a cărui aplicare este necesar accesul la putere, fiindcă nu se poate împărți responsabilitatea dacă nu se împarte puterea. Funcția de arbitru, pe care instituția prezidențială o exercită, vă îndrumă, d-le președinte, să vă aduceți o contribuție esențială la această reorientare atât de necesară. Și sînt convins că așa cum ați înțeles că partidele din opoziție reprezintă în comun un interlocutor necesar care vine cu o bază seriosă în aritmetica parlamentului actual și, mai ales, în societate, veți fi în măsură să mediați, așa cum ați spus, cu diferite partide și în special cu partidul cel mai important, PDSR, pe care noi îl considerăm un interlocutor serios și necesar într-o ecuație care ar uni partidele din Convenție, Partidul Democrat și PDSR. Puteți, d-le președinte, demara aceste convorbiri, ca într-adevăr să ajungem la o soluție pe care țara o așteaptă; criza este prezentă, consecințele economice, sociale și politice pot să fie grave și nu mai este timpul ca să așteptăm. Aceasta este legată de soarta țării, dar chiar și de destinul dvs. politic.

ION ILIESCU: Eu vă mulțumesc pentru grija față de destinul meu politic, dar nu asta este tema discuțiilor noastre. Eu aș vrea să rețin nota constructivă a intervenției dvs. Bineînțeles, nu mi revine mie să stau și să așez pinsele pe tabla de șah. Asta ține, într-adevăr, de negocierea de fond dintre partide, așa cum ați sugerat, iar acest demers pe care îl fac, această discuție cu toate partidele urmărește să creeze un cadru care să înlesnească negocierile directe între partide. Nu va fi simplu, pentru că s-a creat o anumită stare de spirit. S-a creat un anumit climat de încrincenare, de lipsă de toleranță, care face deseori chiar imposibil dialogul direct. Mi se pare că important este să facem primul pas pentru a face posibil contactul, discuția, dialogul, chiar al unor forțe sau oameni cu poziții ireconciliabile la prima vedere. Mie mi se pare că nu pot exista oameni legați de interesele acestei țări care să nu găsească pînă la urmă un stimbul de contact și de înțelegere cu alții cînd e vorba de promovarea acestor interese majore. E posibil să nu rezultă imediat un document, dar măcar clădirea ideii unei asemenea platforme de în-

țelegere. Poate să nu rezultă nici un fel de rezultat concret (imediat în ce privește recompunerea forței, pentru că nu-i simplu acest lucru. Dar a lucra în direcția asta, mie mi se pare că este necesar și util și sînt absolut de acord din acest punct de vedere, și personal asta și fac, încercînd să încheg aceste discuții, aceste dialoguri cu partidele, și voi încuraja în tot felul discuțiile directe între partide, pe fondul negocierii politice dintre forțele politice; eu nu pot să sugerez și nici măcar să determin coaliții politice. Asta e o treabă care rezultă din negocierile politice de fond între partide. Dar mi se pare că este un pas necesar în etapa actuală și valul această notă cu care veniți la această discuție.

ION DIACONESCU: Ca să se poată bucura de credibilitate, guvernul viitor trebuie să fie expresia unei alte majorități parlamentare. Noi nu sîntem dominați de dorința de a veni la putere. Dar, dacă zicem că vrem să slujim țara asta, că sîntem patrioți, nu trebuie să ne dăm deoparte în fața acestor greutăți. Dacă ar fi o majoritate absolută a unui partid, aceasta v-ar obliga pe dvs. ca președinte să țineți seama de acest lucru și nu ați mai avea alte variante posibile. Dar la noi majoritatea relativă a unui partid este destul de mică în raport cu celelalte forțe. Deci oricînd se poate imagina o altă reorganizare a acestei majorități parlamentare, care să facă posibilă încheierea acestui pact social. Sîntem în favoarea acestui pact social. El are la bază un pact politic care presupune această condiție: schimbarea majorității parlamentare, restructurarea ei, de așa manieră ca opinia publică să priceapă că s-a făcut o schimbare cu adevărat, nu o remaniere în care rămîne aceeași majoritate, la care se anexează încă vreo două formațiuni. Componenta principală a acestei majorități ar trebui să fie o altă decît cea de pînă acum.

DINU PATRICIU: Dvs., domnule președinte, vorbiți despre un pact politic între toate forțele politice reprezentate în Parlament, iar noi vorbim despre un pact politic cu o anumită opțiune. Sînt două lucruri complet diferite.

ION ILIESCU: Vorbim de coaliție politică. Asta e altceva.

DINU PATRICIU: Îmi permiteți să încerc să definesc puțin conceptele, ca să putem ajunge la o discuție funcțională. Deci pactul de la Montecarlo, pe care l-ați lăsat ca model, adaptat realității românești...

ION ILIESCU: ...la ce sistem vă referiți? Pentru că se pot menționa multe altele. Au avut și polonezii un sistem de discuții, mese rotunde cu forțele respective, au avut și unghuri niște discuții similare.

DINU PATRICIU: Toate aceste momente la care vă referiți erau momente de început, cînd se pune problema instituțiilor, a legislației și a începutului de reformă. În '90 ar fi fost de dorit un astfel de pact între toate forțele politice. Astăzi el este emanant de inutil. Pentru că deja opțiunile sînt conștate. S-au pus bazele reformei instituționale, odată cu Constituția. Reforma legislativă, odată cu legile fundamentale ale reformei economice, a fost începută. Sistemul economic, vrea cineva sau nu vrea, tot se schimbă. Economia de piață crește de la sine. Deci, în acest moment, este vorba de formulat o opțiune a acestei țări: dorește o reformă rapidă sau dorește o stagnare? Noi constatăm că actuala coaliție guvernamentală a stagnat reforma. Mi se pare că reformă mult mai rapidă, atât în domeniul economic, cit și în domeniul democratizării instituțiilor statului. Pactul se poate încheia în jurul acestei opțiuni. Iar apoi alte structuri sociale, cum sînt sindicatele, pot încheia un pact social în jurul acestei opțiuni. În așa fel încît să facă posibilă liniștea so-

cială care să ducă într-adevăr la ritmul dorit. Noi dorim o discuție despre o majoritate parlamentară, cu această opțiune și care să facă posibilă o schimbare. Or, aritmetica parlamentară arată că nu se poate face o astfel de înțelegere decît pornind de la PDSR, cu partid relativ majoritar, și de la Opoziția actuală, care împreună au majoritatea necesară pentru a impune o astfel de opțiune. Aici este vorba și de opțiunea dvs. personală, pentru că trebuie să spunem lucrurilor pe nume: PDSR este un partid care s-a creat în jurul personalității dvs. E opțiunea dvs. de a alege între a fi primul președinte reformator al României sau a fi ultima relicvă a totalitarismului.

NICOLAE MANOLESCU: D-le președinte, am fost de acord cu cea mai recentă declarație referitoare la NATO, după cum am fost de acord și cu alte declarații ale dvs., mai ales referitoare la integrarea în structurile europene. Dar dvs. nu puteți face aceste declarații dacă nu aveți în același timp și convingerea că integrarea noastră în Europa, în lumea civilizată, depinde de existența aici, în România, a unor structuri, instituții și principii, compatibile cu cele ale lumii civilizate. Din păcate, aceste declarații ale dvs. rămîn uneori numai declarații, pentru că sprijinul care ar trebui să vină din partea instituțiilor nu vine. Și principala instituție care nu vă sprijină în momentul de față este Parlamentul. Și Parlamentul nu sprijină aceste eforturi și aceste declarații pentru că partidul de guvernămînt stă, așa cum știm cu toții, în mijlocul unei clase, al unei coaliții, la care participă formațiuni care prin ceea ce declară și prin ceea ce fac în mod concret arată că nu doresc exact aceste lucruri. Coaliția respectivă este o coaliție care funcționează doar tactic, conjunctural, pentru că PDSR să rămînă partid de guvernămînt. 34 de procente nu reprezintă o majoritate în nici o democrație din lume. Dar dacă noi dorim cu adevărat să degajăm o opțiune foarte fermă de schimbare a lucrurilor dinăuntru, atunci va trebui să facem această alianță. Am venit la dvs. cu această propunere de discuție, care, desigur, va trebui discutată cu partidul de guvernămînt. Este vorba de a degaja o majoritate parlamentară, care să dorească cu adevărat ceea ce dvs. susțineți și ați susținut. Convenția Democrată, Partidul Democrat și partidul actual de guvernămînt – după părerea noastră, și mi se pare că aceasta este, dacă vreți, afirmația istorică pe care Convenția Democrată o face în acest început de an – pot forma o nouă majoritate parlamentară care să garanteze continuarea procesului de reformă și toate consecințele lui pe plan intern și extern. Această nouă majoritate poate să împiedice cel mai mare pericol care ne paște pe toți: pe plan intern convulsii, revendicări sindicale, o inflație care amenință tot mai mult buzunarul cetățenilor, iar pe plan extern nu numai recunoașterea noastră, pentru că aici nu e vorba doar de o imagine, ci creditul nostru. Pentru că dacă dorim să scăpăm de eventuale pericole de la Răsărit care ne paște de sute de ani, va trebui să fim luși în considerație și creditați. Credem că o asemenea coaliție parlamentară ar putea schimba nu numai imaginea, dar ar putea aduce creditul, ar putea risipi unele dubii, arătînd că în România există nu doar persoane – și persoane importante, cum ar președintele țării sau lideri de formațiuni politice care fac declarații pro-reformă, pro-Europa, pro-Alianța Euroatlantică și așa mai departe –, ci și instituții capabile, și în primul rînd Parlamentul, să asigure cadrul legislativ și după aceea mecanismele de funcționare necesare. Firește, odată convenit acest aspect, care mi se pare fundamental, Convenția Democrată face acum pasul spre partidul de guvernămînt, pe care nu l-a făcut niciodată pînă acum și care parea imposibil acum cîva timp.

NICOLAE CERVENI: Schimbarea în această țară, în stadiul în care ne aflăm, se poate face în trei feluri: printr-o mișcare de stradă, ale cărei finalități nu pot fi prevăzute, prin noi alegeri parlamentare, care pot înădă să nu rezolve problema, și se mai poate face prin intervenția președintelui țării. Pentru că eu vreau să vă spun clar și ritos: dvs. nu vă puteți ascunde, dacă vreți s-o faceți, după dispozițiile constituționale. Pentru că dumneavoastră puteți mult mai mult decît prevede Constituția în această țară. Să nu ne trimiteți pe noi

12 ianuarie 1994 - întrunirea de la Cotroceni dintre președintele Iliescu și CDR

să discutăm cu PDSR. Sigur că o vom face. Dar fără "linteră" de la Cotroceni n-o facem, d-le președinte. Dvs. puteți juca rolul lui Averescu, la sfârșit de secol, folosind popularitatea pe care o aveți și care s-a dovedit a fi reală, să direcționați o anumită politică și, după ce creați structurile democratice de care vorbeați fiind bine intenționați, puteți să vă retrageți și să intrați în istorie. Un om politic din țara asta, care gândește politic, efectiv nu poate să nu știe că președintele Iliescu e un președinte de un fel special, care are o poziție politică precisă și clară și care ar putea influența partidul de guvernământ al cărui președinte a fost, pe care l-a creat și a câștigat în patru luni alegerile, să aibă o influență asupra lui ca să direcționeze, să schimbe această politică. Cerem democratului Iliescu, președintele țării, să constate starea intolerabilă din țară și să influențeze partidul majoritar sau să încerce să creeze, așa cum spunea dl. Diaconescu, o alternativă de guvernare care să scoată țara din haos și din criză.

MARKO BELA: Eu cred că totul depinde de aprecierea situației actuale, de perceperea contradicțiilor iminente a guvernării actuale care nu poate să ducă decît la adîncirea crizei sociale, economice și politice în care ne aflăm. Și așa veni cu un singur exemplu, bineînțeles scîș și din inventarul nostru special referitor la situația minorității maghiare, dar eu cred că problema e mult mai generală. S-a vorbit aici de relațiile noastre cu FMI, de îndeplinirea unor condiții. Actuala guvernare, în pofida angajamentelor și a promisiunilor, a fost incapabilă să facă pașii necesari în acest sens. Avem exemple foarte concrete în ceea ce privește modificarea Codului penal; de exemplu, nu s-a reușit, în Senat nu s-a ajuns la un rezultat la anumite articole. Deci, după părerea noastră, unele necesități în ceea ce privește integrarea europeană și obiectivele unor forțe politice în contradicție cu aceste necesități vor duce și în continuare la adîncirea crizei sociale, economice și politice.

TICU DUMITRESCU: Cîrăulă acum, eu multă insistență, un alt zvon: cum că dvs., d-le președinte, aveți deja, ier-tați-mi expresia, jocul făcut, că acea remaniere guvernamentală este ca și bătută în cuie, remaniere care nu va duce nicăieri, și că v-ați fi îndreptat ochii spre modelul chinez. Și vă rog să mă credeți că mă încearcă, și ne lăncăscă pe noi, cei din categoria mea, un sentiment de adevărată teamă. Cînd țara se zbate în atîtea încercări, numai de modelul chinez n-am avea nevoie. Zic eu, nici de modelul spaniol nu avem nevoie. Avem nevoie de adevăr, de sinceritate, de puterea de a ne rupe de un trecut anume pe care l-am purtat mai mult sau mai puțin ficșec din noi și de a aduce țării ceea ce are nevoie. Altfel, d-le președinte, să deveniți președintele nostru, al tuturor, și nu numai al unei anumite categorii.

ION ILIESCU: În primul rînd, în legătură cu tema pe care am ridicat-o eu, privind posibilitatea realizării unei oarecare înțelegeri sub forma unui document care să consemneze anumite lucruri: eu întrevăd și din discuțiile de astăzi cu dvs. păreri oarecum diferite dar cele mai multe mi se par chiar neutilizabile. Ea trebuie numai bine evaluată, percepută și concretizată. Pentru că, de fapt, din ceea ce v-am spus dvs., eu văd chiar o anumită aderență în asemenea idee. Ea, sigur, poate fi în mod diferit exprimată, dar mie mi se pare că ar fi o operă utilă. Poate că ar fi bine ca cineva să ia și inițiativa creșnării citorva idei esențiale care să fundamenteze o asemenea platformă de discuții care se poate concretiza într-un astfel de document. Mie nu mi s-ar părea inutil un asemenea efort, pentru că, așa cum au spus mai mulți dintre dvs., este mult mai greu astăzi, în climatul care s-a creat, de a putea realiza ceea ce ați exprimat cei mai mulți: să se schimbe structura raportului de forțe și să se creeze o nouă majoritate parlamentară. Foarte bine, faceți-o! Dacă reușiți să o faceți, eu vă salut. Dar nu mi se pare realistă această chestiune. Nu exclud și nu consider inutil efortul de a obține așa ceva, dar așa vrea s-o văd și eu realizată. Mi se pare că e mult mai ușor de întreprins ceva în spiritul celor ce s-au spus aici. Trebuie să încercăm să creionăm niște obiective comune, care pot fi susținute, dacă nu de toți, de o sovîrșitoare majoritate a forțelor politice parlamentare și care să susțină orice fel de efort guvernamental care să fie sprijinit într-o formă sau alta de o majoritate parlamentară. Și tocmai în conținutul unui asemenea document s-ar putea introduce acele elemente pe care dvs. le-ați exprimat într-o formă sintetică astăzi sau pe care le aveți exprimate în niște programe ale dvs. Revenim la a doua idee: este foarte bine și cred că este un lucru pozitiv. Ați lucrat la elaborarea unui program propriu de ieșire din criză; are așa ceva și Guvernul și partidul de guvernământ, mai au și alte partide. Eu cred că n-ar strica susținerea unei dezbateri, unor discuții, unor confruntări pe temele acestei chestiuni fundamentale: situația economico-socială a țării și care sînt căile pe care le întrevăd diverse forțe politice, care pot fi punctele de contact, ce anume nu poate fi conciliat. Este încă un element care să concure la realizarea unei asemenea platforme, mîcar și pentru activitatea parlamentară, cum s-a spus aici, ca să se den mai multă concretețe și caracter constructiv dezbaterilor parlamentare pentru activitatea legislativă care trebuie desfășurată de Parlament, independent de echipa guvernamentală care le realizează, și care, la rîndul ei, poate fi împinsă, susținută în direcția realizării obiectivelor unui astfel de program sau a unei astfel de platforme comun acceptate.

(După Ediția specială realizată la TV de Rodica Beclaus)

Restaurația în cultură

Ministerul Culturii a început în ultimele săptămîni o campanie de schimbare a conducerii instituțiilor din subordinea sa, înlocuind specialiști cu nespecialiști, după singurul criteriu al obedienței față de actuala Putere. În același timp, se încearcă centralizarea instituțiilor de cultură: edituri și reviste de stat, inspectorate de cultură județene ș.a. Din acest număr, prezentăm luările de poziție ale unor personalități culturale românești contra fenomenului restaurației în cultură.

ANA BLANDIANA

Din două direcții opuse...

Ceea ce numim acum restaurație în cultură - înlocuirea sistematică a conducerilor unor instituții culturale prin persoane mai puțin înatabile profesional, dar mai compromise și, deci, mai obediente - se petrece pe un fundal general în care culturile li lipsește orice sprijin material de la Guvern (compararea treimii de procent din bugetul național cu cele în jur de zece procente ale altor țări europene spune totul) sau de la Parlament (nefinalizarea unei legi a sponsorizării). La asta se adaugă descompunerea structurilor de la nivelul receptării: netaimentarea bibliotecilor orașenești și sătești, transformarea căminelor culturale în sedii pentru nunții cu dar, nefuncționarea oficial a unei rețele de difuzare a cărții etc. Pe acest fundal, demeritele de la Si-

biu sau Bistrița-Năsăud, de la Comisia Monumentelor sau de la Muzeul Național de Artă ori șicanele făcute Editurii Humanitas determină concluzii care deprimă și revoltă.

La această oră, cultura română este atacată cu învergură din două direcții opuse: pe de o parte dinspre Putere, care promovează o contraelecție de tristă amintire, iar pe de altă parte dinspre societate, care tinde, în contrast cu mizeria materială, să devină una de consum. Și nu știu ce este mai greu de suportat: restaurarea centralismului și a unor responsabili culturali mai aroganți decît fuseseră în momentul căderii lor de acum patru ani, sau felul în care videoclipurile, benzile desenate și subliteratura riscă să înfrîngă ceea ce nu putuse fi înfrînt de teroare și de cenzură...

GABRIEL LIČEANU

Editura Humanitas are autonomie economică și administrativă totală, pe care a dobîndit-o în urmă cu doi ani. De aceea schimbarea direcției ei nu se poate face ca la instituțiile Ministerului Culturii, prin ordin. Editura Humanitas poate fi însă desființată în mod mult mai subtil, prin ocuparea sediului ei. A început acum o adevărată campanie împotriva acestei edituri: sîntem gonii din birouri, dați afară din librării.

În cultura română se petrec trei lucruri grave în momentul de față: 1) refacerea clară a centralismului; 2) punerea în prim-plan a resentimentelor, în pofida binelui comunității; 3) izolarea noastră ca țară în domeniul culturii. Voi lua pe rînd fiecare din aceste aspecte.

1) Un exemplu recent și grăitor de refacere a centralismului în cultură este înființarea în urmă cu o lună, printr-un ordin al guvernului, a Casei de presă și editură "Cultura națională". Prin intermediul ei, statul vrea să comaseze editurile și revistele de stat falimentare, pentru a le salva de la prăbușirea completă.

ANDREI PLESU

Viorel Mărginean a fost la Uniunea Artiștilor Plastici un om foarte potrivit ca manager înainte de '89, și nu vreau să pun în discuție calitățile lui în această privință, după cum nu pot pune în discuție calitățile lui de artist. Întrebarea e dacă el e potrivit ca director de Muzeu Național. În toată lumea directorii de muzee naționale sînt istorici de artă notorii, ceea ce face posibil dialogul între aceste instituții, colaborează lor eficientă. Cînd dl. Theodor Enescu se întîlna cu directorul de la Luvru, se recunoșeau imediat ca fiind parte din aceeași categorie, și asta era decisiv pentru ceea ce aveau de făcut împreună. Nu cred că se va întîmpla același lucru cînd se va întîlni directorul de la Luvru cu dl. Mărginean, ceea ce riscă să blocheze drumurile noastre europene. Aceasta e și cazul Teatrului Național. Andrei Șerban putea multumi pe unul sau altul din trupă, dar e limpede că el a reușit să lanseze această instituție pe plan european, lucru care pe noi ne interesează foarte mult în acest moment. Peter Brook a venit în România invitat de Andrei Șerban, ceea ce îrrăși mi se pare mai puțin plauzibil în noua situație. Fănuș Neagu poate fi la locul lui într-o publicație, dar nu ca director al unei instituții care cere un alt tip de pregătire, o altă profesie și alt tip de aptitudini decît cele de care dispune el. Eu nu contest că fiecare echipă care vine la guvernare vine cu o grupare proprie. Asta se întîmplă peste tot în lume. Dar este decisiv imperativul omului potrivit la locul potrivit. Și eu am adus, cînd am fost în situația să o fac,

Această Casă de presă și editură a înghițit editurile "Eminescu", "Albatros", "Minerva", "Meridiane", "Ceres" ș.a. și revistele "Literatură", "Contemporanul", "Caiete critice", "Manuscriptum" etc. Pentru anul 1994 i s-a alocat un buget de 700 milioane lei. În acest mod, instituții falimentare fac o concurență neonestă celor cu adevărat rentabile.

2) Nu am nimic împotriva ca la schimbarea conducerii unui minister să fie schimbată toată echipa. Acest lucru se întîmplă peste tot în lume. Drama nu stă în faptul că e înlocuit un om de valoare, ci că în locul lui e pus un nespecialist.

3) S-a produs o izolare formidabilă a României în plan cultural, prin oameni care ne închid și ne izolează. Recent am văzut un interviu al lui Marin Sorescu acordat canalului de televiziune francez TV 5. A fost ceva jalnic. Nu cred că există un șut mai tare dat imaginii României decît l-a dat el. E trist să constatăm că nu binele îi ghidază pe acești oameni, ci resentimentele.

(Din conferința de presă a Alianței Civice din 12 ianuarie)

oameni pe care îi cunoșteam și pe care mizăm în întreprinderea la care am avut neșansa să trebuim să particip. Dar nu m-am gîndit nici o clipă să-l numesc pe Ličeanu director de muzeu sau să-i propun lui Andrei Șerban să conducă o editură. Problema este ca oamenii pe care îi alegi să fie puși în posturi unde să poată să-și valorifice calitățile lor dovedite, nu unde să facem experiment. În rest, dincolo de ceea ce poate fi numit ideologie în această tentativă de restaurație, e și multă mediocritate decizională și intelectuală. Oricum, acest tip de manevre nu pot, pe termen lung, să fie fricte. Și e un fel de a-ți pregăti un eșec.

Cauzele acestui fenomen sînt multiple. Dar vreau să mă refer la una despre care nu se vorbește, cu o pudoare pe care de multe ori protestarii noștri o au. Este vorba de prisa demolatoare pe care chiar unii din cei care sînt victime azi au avut-o în '90 și '91, față de o echipă care era înființată mai bine plasată decît cele care au urmat, și nu ezită să fac referiri la biografia proprie. Mie mi s-a cerut de către fini intelectuali români să demisionez în '90. De cite ori se întîmpla ceva, mi se cerea acest lucru. Au fost grevuri vehemente împotriva mea, am fost făcut Stalin, am auzit strigăte de tipul "Unde-s teroriștii? I-ați făcut miniștri!". Aceasta e una din metodele de a începe o restaurație. Și trebuie și ea luată în seamă, pentru că nu e vorba numai de o invazie de oameni secunzi, ci și de o inadecvare a reacțiilor noastre civice.

(Din conferința de presă a "Institutului Noua Europă" din 13 ianuarie)

Grupaj realizat de OANA ARMEANU

Între normalitate și restaurație

Joi 13 ianuarie a.c., la sediul Grupului pentru Dialog Social, dl. Andrei Pleșu, împreună cu profesorul Wolf Lepenies, rectorul Institutului Wissenschaftskolleg din Berlin, dl. Joachim Nettelbeck, secretarul general al aceleiași instituții, și dl. Heinz Hertach de la Fundația culturală Landes u. Gyr (Elveția), au prezentat înaintea jurnaliștilor proiectul "Institutul pentru Noua Europă".

După cum se știe, dl. Andrei Pleșu a primit un premiu de mai multe zeci de mii de mărci germane din partea lui Wissenschaftskolleg, al cărui bursier a fost în 1992. Scopul premiului a fost de a susține înființarea la București a unui institut care să permită unor cercetători români să lucreze, dar și să trăiască în România în condiții ceva mai apropiate de cele din Occident. În acest fel s-ar putea contribui la limitarea brain-drain-ului către țările dezvoltate și s-ar promova dezvoltarea unei cercetări performante în România. Anual se vor scoate la concurs mai multe burse de cercetare, atât în domeniul științelor exacte, cât și în cel al științelor umanistice. Cei câștigători vor beneficia, timp de un an, în afară de bursa propriu-zisă, de facilitățile tehnice ale Institutului și vor avea posibilitatea să efectueze o călătorie de o lună în străinătate, spre a-și pune la punct bibliografia și a lua contact cu cercetătorii din străinătate. În fiecare săptămână, bursierii se vor întâlni la sediul Institutului pentru o discuție interdisciplinară asupra proiectelor respective. Lucrările vor fi publicate într-un anuar al Institutului.

Proiectul a fost inițiat de câteva universități aflate în America și în Europa - printre care prestigioasele Princeton, Stanford și Uppsala. Decandată, fondurile provin de la Fundația McArthur, Fundația Fritz Thyssen, Ministerul Educației și al Științei din Olanda și Consiliul pentru Învățământul Superior din Suedia. Evident, o contribuție din partea Ministerului Științei din România ar fi de dorit.

Răspunzând unor întrebări, dl. Pleșu a mai spus că Institutul pentru Noua Europă dorește să creeze un climat de normalitate într-o cultură supusă în ultimul timp unor tendințe "restauratoare". (A.C.)

Plenara PSM

Lucrările Plenarei Partidului Socialist al Muncii s-au desfășurat sâmbătă 15 ianuarie într-o atmosferă de strînsă solidaritate proletară. PSM a reușit să prezinte prin Ilie Verdet, președintele său, o schiță de program de guvernare care promovează "economia socială de piață bazată pe liberalismul social, dar nu ca doctrină liberală".

Momentul așteptat al Plenarei a fost discursul lui Adrian Păunescu, care a profitat de ocazie pentru a infirma zvonurile privitoare la o eventuală dorință a sa de a-l da jos pe Ilie Verdet, reafirmându-și admirația pentru acesta.

Senatorul PSM a criticat din nou PDSR pentru că este "un partid antireformist fără o doctrină clară". Cele trei guverne care s-au succedat la putere ar fi ipotecat viitorul României, anestezind populația cu democrația. Privind către reprezentanții presei, dl. Păunescu a spus către finalul discursului său: "Nu extremismul este vina mea, ci faptul că imi las adversarii să existe". (Valentin Socio)

Premiul "Mihai Eminescu" - aflat acum la a treia ediție - este acordat de Primăria orașului Botoșani și reprezintă astăzi cel mai important premiu de poezie din țară. În anii trecuți au fost premiați Mihai Ursachi și Gellu Naum.

Sâmbătă 15 ianuarie 1994, premiul a fost acordat poetului Cezar Baltag. Din juru au făcut parte: Mircea Martin, Laurențiu Ulici (București), Marian Papahagi (Cluj), Daniel Dimitriu (Iași), Cornel Ungureanu (Timișoara).

Valoarea premiului a fost în acest an de 500.000 lei (sumă impozabilă).

Studentii între grevă și sesiune

În decembrie 1993 au avut loc mai multe mișcări studențești. Revendicările, multiple și diferențiate de la o ligă la alta, au intrat în discuție la începutul lui 1994. Soluțiile oferite, chiar dacă nu satisfacătoare, au reprezentat o dovadă a faptului că pentru Guvern 500.000 de studenți nemulțumiți, care încep să se miște, reprezintă o forță, dar încă manevrabilă.

Pe 5 ianuarie a.c., la Ministerul Învățământului au fost invitați pentru negocieri reprezentanți ai studenților - fiind preferați cei ale căror revendicări n-au fost foarte vehemente. S-a hotărât schimbarea plafonului de venit pentru acordarea burselor sociale de la 50.000 lei la 70.000 lei pe membru de familie.

Nu-ului categorie rostit de studenți examenului de licență i s-a răspuns cu un compromis: examenul nu va fi obligatoriu. Dar trecerea lui va fi necesară pentru înscrierea la doctorat și burse sau încadrarea în învățământul universitar. Subiectul rămas deschis: ce se întâmplă cu facultățile particulare, este suficient un examen final pentru a pune pe picior de egalitate două sisteme de învățământ diferite, privat și de stat?

Studentii nu mai sînt în grevă. Se pregătesc de sesiune. (Bianca Popp)

PRECIZARE

Editura Științifică informează pe toți cei interesați că traducerea dialogului Timaios, din volumul Platon, Opere VII, se datorează lui PETRU CREȚIA și CĂTĂLIN PARTENIE, nu doar lui Cătălin Partenie, așa cum, dintr-o regretabilă scăpare, a apărut în volum.

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

EDITURA ENCICLOPEDICĂ

CITITORII

Volum îngrijit de VICTOR SPINEL
Text stabilizat, note, comentarii și postfață de VICTOR SPINEL
Adenda de COSTICA

ASĂVOAIE, indice de SORIN IPTIMI și VICTOR SPINEL

ISTORIA MODERNĂ

(DE LA MATEI BASARAB SI VASILE LUPU PINA LA FANARIOTI, 1633-1821)
Text stabilit de MARIA SIMIONESCU și NICOLAE STOICESCU.

Note, comentarii, indice, ilustrație și postfață de NICOLAE STOICESCU.
Notă asupra ediției de MARIA SIMIONESCU.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ anunță PROGRAMUL ANUAL DE FINANȚARE 1994

◆ Destinate artiștilor, specialiștilor în artă sau instituțiilor artistice, burselor oferite de CSAC constau într-un ajutor financiar ce se acordă pentru următoarele categorii de proiecte:

I. Proiecte din domeniul artelor vizuale contemporane:

1. Pregătirea unei expoziții sau a unei manifestări de arte vizuale.
2. Catalog al unei expoziții în curs de desfășurare, al unei viitoare expoziții sau retrospective, cu texte în limba română și engleză.

II. Domeniul educațional:

1. Finanțarea de abonamente la publicații internaționale de artă pentru bibliotecile specializate de artă.
2. Suport financiar în organizarea de seminarii sau conferințe pentru artiști, istorici de artă, studenți, inclusiv licee de artă.

3. Suport financiar pentru participarea la cursuri postuniversitare în domeniul artelor.

III. Domeniul mediatic:

1. Sponsorizarea publicațiilor de artă (noi, precum și deja existente).
2. Sponsorizarea editării de cărți de artă, albume, broșuri etc.
3. Dezvoltarea proiectelor mediatice.

IV. Domeniul schimburi internaționale:

- Suport financiar acordat instituțiilor în organizarea de expoziții sau conferințe avînd ca temă subiecte din arta contemporană.

TERMEN LIMITĂ DE PREDARE A PROIECTELOR: 31 MARTIE 1994.

◆ Formularele vor fi depuse la sediul Centrului Soros pentru Artă Contemporană, Str. Știrbei Vodă, nr. 1, C.P. 1-827, București, tel.: 311.21.92; tel./fax: 311.21.93

sau la sediile FUNDĂȚIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ din:

- Timișoara, Piața Victoriei 2, et. 3, 1900, tel./fax: 096/190 804
- Cluj, Str. Galaxiei, nr. 1/A, C.P. 73, 3400, tel.: 095/150 163; fax: 095/197 121
- Iași, Bd. Copou 19, C.P. 6-1356, 6600, tel.: 098/146 935; fax: 098/147 100

NICOLAE MANOLESCU, președintele PAC:

“Alianțele se fac și se desfac

- interviu realizat de Rodica Palade -

Întilnirea de la Cotroceni - istorică

Domnul Nicolae Manolescu, din punctul dvs. de vedere, ca membru al CDR și ca lider al PAC, cum apreciați convorbirile cu președintele Iliescu?

Nu vreau să par mai optimist decât îngăduie realitățile obiective, dar cred că întilnirea poate fi istorică. Dl. Iliescu a declanșat aceste convorbiri mai ales în scopul de a obține o estimare corectă a intereselor actuale din spectrul politic. Noi ne-am dus la Cotroceni cu propuneri concrete, ceea ce a modificat puțin jocul de acolo. Mulți s-au arătat decepționați de întilnire, pentru că eu s-a desfășurat, trebuie să recunoșc, în două planuri: pe de o parte în planul teoretic, consultativ, impus de președinte, pe de altă parte în planul concret, pe care am încercat să-l impunem noi. Fiește că în aceste condiții nu era de așteptat ca dl. Iliescu să răspundă cu da sau nu propunerii noastre. Îl împiedica mai întâi Constituția. Iliescu nu este președintele PDSR, și în timpul convorbirii a spus: “Va trebui să discutați aceste lucruri cu partidul de guvernământ, nu cu mine”. Constituțional e corect. Dar nici noi nu simțim atât de naivi încât să nu știm că dl. Iliescu este de fapt un om influent în PDSR, ca să nu spun mai mult. Dacă lipsește la Cotroceni voința politică, lipsește și în PDSR. Eu cred că președintele va reevalua raportul de forțe și va înțelege că alianța parlamentară actuală a PDSR nu poate să ducă nici la rezolvarea problemelor interne, nici la schimbarea imaginii României în afară și că e nevoie ca partidul de guvernământ să se prezinte de aici încolo ca un partid reformist nu doar în sloganuri ci și în fapte, alinuindu-se cu acea parte a societății politice care dorește reforma. Am atras atenția președintelui - care mi s-a părut receptiv la acest aspect - că dacă dorește să-și pună de acord declarațiile reformiste și integrate pe plan extern cu faptele, nu sînt decît două posibilități: sau pune de acord faptele cu vorbele și atunci va trebui să-și caute alți parteneri, de pildă Convenția, sau pune de acord vorbele cu faptele, și mă refer acum la politica de guvernare, și atunci aliații pe care îi are sînt buni. Impasul înăuntru este apropiat.

Unii comentatori politici deja au calificat convorbirile CDR cu președintele Iliescu ca pe un șir de discursuri paralele.

Evident, paralelism a existat. În măsura în care dl. Iliescu, ținut de prerogativele constituționale, dorea să se consulte iar noi doream soluții, era inevitabil să apară acest paralelism. Dar eu cred că nu trebuie să ne lășăm furiați doar de impresia pe care o dă discursul politic, avînd și el ascunzăturile lui, șertărele duble ș.a.m.d. E foarte greu ca un om politic, mai ales cînd e președintele țării, să spună lucrurilor pe nume pînă la capăt. Există rațiuni tactice, rațiuni de alianță, de conjunctură, de electorat care îl opresc să facă asta. Dar dacă trecem de această aparență, eu cred că discuția este punctul de pornire al unui proces politic extrem de important pentru România. Nu știu dacă se va merge pînă la capăt și care este acest capăt, dar ca punct de plecare, sînt sigur că este real.

Cînd CDR a venit cu propunerea de a schimba majoritatea parlamentară, dl. Iliescu a spus: “E nerealist”. Nu este o afirmație alarmantă?

Dl. Iliescu m-a acuzat pe mine de maximalism, spunînd că propunerea mea urmărește un obiectiv maximal, care nu poate fi luat ca punct de plecare. Nici eu nu spun că acest obiectiv este unul care poate fi atins în următoarele zile sau săptămîni fără niște preparative. Nu spun, de pildă, că dacă se acceptă ideea unei refaceri a majorității parlamentare, nu va trebui ca programul Convenției să fie negociat cu programul PDSR, altfel nu se poate. Dar dl. Iliescu va trebui să convină că acesta este obiectivul final. Eu cred că dl. Iliescu a folosit adjectivul “nerealist” cu valoare tactică, iar eu spun că noi sîntem realiști într-o perspectivă ceva mai lungă, strategică.

Totuși el are niște aliați acum. Cum se va despărți de ei pentru a-și lua alții?

Orice om politic se poate despărți la un moment dat de aliații pe care i-a avut. La fel, orice partid poate să se despărță de anumiți aliați și să aibă alții. Lucrul asta se întîmplă pretutindeni în lume. Eu cred că dl. Iliescu a înțeles că dacă PDSR dorește să fie un partid de reformă și nu un fost partid comunist cu chip uman, trebuie să-și reconsidere alianțele. Pentru că acum el are alături PSM, care nu poate să fie reformist decît în niște limite depășite de istoria contemporană, PRM, care, prin natura și prin structura lui, nu are cum să fie altceva decît un partid naționalist și izolaționist, și PUNR, care este un partid pe bază națională în primul rînd și care are obiective mai puțin economico-sociale. Cu asemenea aliați nu se poate merge foarte departe. Dl. Iliescu a încercat asta, bazat și pe o neîncredere în Convenție care, sigur, este explicabilă. Și trebuie să recunoștem că ea este reciprocă. Nici încrederea noastră în PDSR și în dl. Iliescu nu a fost de la început și nu este întotdeauna deplină. Numai că aceste alianțe trec peste asemenea neîncredere, peste această psihologie bănuitoare și încearcă să obțină niște rezultate concrete în plan politic, economic și social. Toate alianțele se fac și se desfac în funcție de criteriul mai degrabă politice decît psihologice. Cînd noi vom depăși pragul psihologic și vom judeca politic lucrurile, vom constata că se pot face alianțe neașteptate.

Să credem că și mediatizarea foarte bună a întilnirii (prezența presei, emisiunea specială la televizor) este un semn?

La ieșirea de la întilnire mulți și-au exprimat opinii intructiva amare. Eu, mai prudent, am vorbit de un gust anăru. Ulterior, în cursul după-amiezii, felul în care acești întilniri a fost mediatizată a arătat că președintele a tras anumite concluzii din desfășurarea ei și nu s-a blocat în propria inițiativă care era limitată la consultări. Apariția pe post după televiziunea de seară a unei ediții speciale, consacrată întilnirii, în care s-a dat aproape integral cuvîntul onora dintre participanți, sau în orice caz, părțile esențiale, arată o dorință a președintelui de a prezenta lucrurile puțin altfel. Să nu uităm că în 48 de ore de la negarea realității Convenției s-a ajuns la prezentarea acestor întilniri ca extrem de constructive și puțin să ducă la schimbarea spectrului politic românesc. Schimbarea aceasta arată că noi am obținut într-un fel o victorie. Nu neapărat pentru noi, ca alianță, pentru că e greu de știut cum ne va judeca propriul electorat mai tîrziu. Eu așa spun că o alianță ca aceasta - dacă se va realiza - va fi o victorie politică atît a actualului partid de guvernământ cît și a Opoziției, pentru că este prima soluție care poate fi valabilă pentru ieșirea din criză. Din păcate, alte soluții nu sînt. Eu i-am spus dl-ului Iliescu că dacă domnia sa are o altă soluție mai bună, noi n-avem nimic împotriva. Nenorocirea în politică este că nu ai de obicei decît cîte o singură soluție într-o anumită situație și că ea nu este de regulă cea mai bună, sau ideală.

Apel s-au liniștit în PAC

După congresul PAC de anul trecut au avut loc în partid niște seisme: o parte dintre membrii PAC au plecat la PL-93, iar PAC a pierdut grupul parlamentar din Camera Deputaților. Disputele au continuat și după aceea, “ZZ” a preluat un schimb de replici între Vasile Popovici și Crin Antonescu. Care e situația acum?

Dacă ne uităm puțin la ce se întîmplă în momentul de față în PL-93, constatăm că răul s-a mutat de la noi la ei. Adică o anumită stare de tensiune și de permanență agitație și de anumite tendințe de ieșire de sub controlul conducerii partidului a unor persoane importante din partid s-a transferat în PL-93. N-ăș merge pînă la a spune că poate dl. Patriciu ar fi mai fericit acum să ne dea înapoi oamenii pe care i-a luat, e treaba dl-ului Pa-

triciu ce face cu ei. Sigur, noi am pierdut grupul parlamentar și asta nu e doar o pierdere morală care ne-a afectat, este și o pierdere reală pentru că în viața parlamentară prezența sau absența unui grup parlamentar nu e de neluat în seamă. Dar dincolo de asta, apele s-au liniștit în PAC și ne-am putut vedea de treabă fără să fim tot timpul ca un cazan sub presiune. Ceea ce reproșez eu colegilor noștri nu este opțiunea lor, nici chiar faptul că au plecat. Le reproșez că ne-au ținut tot timpul sub o presiune artificială. Noi nu am avut cu ei deosebiri de opinie politică majoră. Ceea ce ne-a despărțit a fost un anumit ritm al desfășurării evenimentelor. Cînd noi ceream un răgaz de gîndire sau amînam o anumită soluție, ei ne presau s-o facem rapid, și cînd noi voiam să luăm o hotărîre, ei se trezeau ezitanți. Cu alte cuvinte, au încercat să impună partidului, prin presiune, ritmul lor de mișcare, care era uneori doar unul temperamental. Partidul a rezistat, și în momentul de față eu cred că se mișcă destul de bine, alternînd lupta cu lentoarea, deciziile rapide cu tergiversările, pentru că asta este politica.

Ce relații aveți acum cu PL?

Relația noastră cu PL, care a fost foarte încordată, cum era firesc, imediat după evenimentele pe care le-am pomenit, este acum o relație normală de colaborare între două partide din Convenția Democratică și pe deasupra cu doctrine liberale destul de asemănătoare. Eu nu pot să-mi permit să am relații peste capul liderilor PL cu unii dintre membrii PL care ar avea interese deosebite de ale liderilor. Lucrurile merg normale.

Care este situația actuală din PAC? De ce fonduri dispuneți, cum v-ați reorganizat după alegeri și după congres?

Dat fiind că de la înființarea noastră și pînă la congresul de anul trecut am fost confrunțați mai ales cu probleme și dificultăți conjuncturale, cum ar fi referendumul pentru Constituție, două rînduri de alegeri, noi nu ne-am putut ocupa cu adevărat de casa noastră, ca să spun așa. Profund de timp următor, în care nu mai aveam obiective electorale imediate, am încercat să facem două lucruri: pe de o parte să dotăm partidul cu un statut, cu un program și cu niște regulamente cît mai precise. Programul există, statutul și regulamentele există, ceea ce înseamnă că PAC, cel puțin potențial, are toate datele ca să funcționeze ca un partid omogen și la nivelul întregii țări. În al doilea nivel am încercat să stabilim identitatea noastră politică. Cîtă vreme am intrat de la început în Convenție și am participat la alegeri pe listele Convenției, identitatea noastră a fost, n-ăș spune precară, dar oricum difuză. Or, noi ne-am luptat să avem o identitate precisă. Acum putem să spunem că sîntem un partid neo-liberal ca orientare doctrinară și cu anumite înșușiri care ne vin din moștenirea Alianței Civice, deci cu o componentă civico-socială

pe criteriile politice”

de care trebuie să ținem seama. Cu această identitate credem că vom putea în viitorul apropiat să participăm pe eventuale liste comune fără să ne confundăm cu alții, sau pe liste separate, afirmându-ne poziția proprie. Fondurile vin, ca și până acum, din cotizații și din donații, ceea ce înseamnă că în anumite momente simțim în mari dificultăți, alături răsuflăm ceva mai ușurați. Neexistând o legătură a partidelor și a finanțării lor, facem ce putem, dar ne consolează ideea că toți pășesc același lucru și că puține partide politice se pot lăuda că au fonduri la discreție.

Variante de unificare liberală

Cum priviți unificarea mișcării liberale? PNL a declarat că nu dorește să intre în Convenție, iar PL că nu se gândește la un partid unic liberal.

Ideea că PNL din '90 ar putea să devină din nou o realitate n-o mai nutrește nimănui din actualule formațiuni liberale. Este evident că din rațiuni ceteodată mai mult personale decât de principiu nu se poate refăce un PNL unic, cel puțin în perspectivă imediată. Dar asta nu înseamnă că nu se poate face o alianță în care partidele să-și păstreze independența și care să funcționeze ca UDF în Franța, de pildă. O alianță de partide cu obiective comune, cu mijloace asemănătoare și care să încerce să constituie în societatea politică de astăzi din România un pol liberal puternic și influent. Cum anume se vor desfășura lucrurile, dacă aceste alianțe se vor face doi câte doi sau dintr-o dată cu toate formațiunile, care va fi structura juridică a unei alianțe, dacă va avea sau nu o structură juridică - acestea sînt lucruri pe care le vom discuta în întâlnirile următoare. Există mai multe propuneri; de pildă, PL dorește o alianță pe bază de competiție, adică prin introducerea unor criterii de reprezentativitate teritorială, parlamentară și de personalități, ca un fel de scrutin intern - cine are mai multe voturi și mai multă trecere, obține mai multe poziții de control în viitoarea alianță. Există și alte propuneri, și anume aceea ca această alianță să nu se facă pe bază de competiție, ci pe o bază de egalitate din start. Cu alte cuvinte, ca toate formațiunile participante să aibă drept egal în viitoarea alianță și formula de administrare a alianței să țină seama de toate aceste formațiuni. Vom discuta și până la urmă vom alege soluția nu cea mai bună, pentru că, așa cum spunem, nu totdeauna soluția cea mai bună este și cea practică, ci soluția care să ne permită să nu stăm pe loc, care să ne permită pași următori. Sintem foarte la începutul discuțiilor, dar asta nu înseamnă că ritmul evoluției trebuie să fie neapărat foarte lent. Va veni un moment critic probabil în care ritmul se va accelera și ceea ce acum nu întrevădem va deveni realizabil de pe o zi pe alta.

Cum se va situa această alianță liberală față de Convenția Democratică?

Ideea noastră a fost că PNL trebuie să-și găsească locul în Convenția Democratică. În măsura în care această alianță care nu concurează Convenția, pentru că este de un alt tip, se va realiza, PNL va avea dreptul să coară reîntrirea în Convenție și noi vom sprijini această reîntrire. Atunci vom avea în Convenție o altă așezare a formațiunilor decât cea din momentul de față. Deosebirea dintre alianță liberală și CDR este că alianța liberală ar fi pe bază de doctrină, iar actuala Convenție este o alianță pe bază de principii generale și care a început prin acțiunea electorală. Ele nu se exclud, nu sînt incompatibile. Una este alianță pe bază de doctrină, în vreme ce Convenția - care cuprinde un partid social-democrat, un partid creștin-democrat, mai multe partide liberale, asociații și organizații civice - are un spectru foarte larg și ea acționează mai bine în perioadele de alegeri decât între alegeri.

Aveți alianțe nu numai cu partide liberale, ci și cu PD.

Cu PD nu avem o formă de alianță propriu-zisă și nici nu s-a discutat altceva deocamdată, decât posibilitatea unui program comun. Noi am studiat

programul lor, ei îl cunosc pe al nostru, și am constatat similitudini și apropieri în multe privințe. În aceste condiții, PD este și va rămîne partenerul nostru în continuare pentru un program comun. Deci o alianță propriu-zisă nu e de perspectivă apropiată pentru că oricît de asemănătoare ar fi programele, PD este totuși un partid social-democrat, iar noi sintem niște partide liberale. Dar noi am susținut și în discuțiile de la Cotroceni că într-o viitoare coaliție modificată din Parlament, PD trebuie să-și aibă locul alături de CDR.

O lume nouă cu oameni vechi, structuri vechi și mentalități vechi

Sinteiți pregătit pentru eventualitatea unor alegeri anticipate?

Eu vreau să fiu sincer și să spun că nu cred că este cineva pregătit în acest moment pentru alegeri anticipate. Sint cel puțin două motive pentru care alegerile anticipate ar fi riscante pentru toată lumea. Mai întâi, starea de spirit a populației. Nu sînt sigur că populația în momentul de față are ca suprem ideal o campanie electorală și participarea la vot. Cred că altele sînt problemele care o frămîntă. Deci numărul de abțineri ar putea fi foarte mare. Al doilea motiv este că dacă nu apare o lege a finanțării partidelor, o campanie electorală la prețurile actuale de transport, de cazare, de hrană, de clipuri de televiziune, de postere ar fi extrem de greu de făcut. Prețurile erau enorme deja în '92; acum ele sînt exorbitante și nu cred că există vreun partid în acest moment care să-și poată face campania în mod corect, satisfăcător pe cont propriu. Sigur că în cazul partidului de guvernămînt, el ar putea scoate anumite fonduri sau masca anumite cheltuieli de partid prin cheltuieli administrative. Apoi au prefeți pretutindeni, există o infrastructură care le aparține, pe care au restaurat-o.

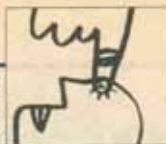
În ce termeni vedeți restaurația actuală sau, în termenii lui Josef Darski, reconstrucția?

Darski, în articolul pe care l-ați publicat în "22" și pe care l-am comentat și eu în "România literară", este după părerea mea un analist foarte lucid al fenomenelor politice din țările foste comuniste. Articolul lui mi-a dat un sentiment complet contradictoriu. Pe de o parte, mi-a încurajat un anumit optimism, acela că întoarcerea la comunism, de fapt, nu mai este posibilă nicăieri. Pe de altă parte, sigur, el a dezvăluit niște mecanisme de care toți eram mai mult sau mai puțin conștienți, dar una este cînd ai intuiția sau chiar conștiința unui fapt și alta e cînd faci o analiză detaliată, cum face el, și cînd lucrurile sînt spuse pe nume. Darski ne-a făcut conștienți de fenomenul cel mai curios într-un fel și mai surprinzător din punct de vedere moral care se petrece la noi, ca și aiurea. Din cele trei forțe care participă în momentul de față în toate țările foste comuniste la construirea unei societăți de tip liberal capitalist, două aparțin forțelor comuniste de dinainte și una singură este formată din anticomuniștii propriu-zisi, cea mai slabă, de altfel, pentru motive asupra cărora nu mai e cazul să insist acum. Cu alte cuvinte, cum spuneam în titlul arti-

colului din "România literară", "Comuniștii - constructorii ai capitalismului". Iată, paradoxul este că lumea nouă pe care vrem s-o facem n-o putem face din materiale și cu oameni noi, ci o bricolăm, folosindu-ne de materiale vechi și de oameni vechi. În aceste condiții Darski spune, și eu cred că are dreptate, că termenul de restaurație nu este riguros corect. El spune: "Despre ce restaurație să vorbim, cînd comuniștii n-au plecat de fapt niciodată de la putere?" Faptul că ei au stat cu capul mai jos și cu ochii în pămînt o vreme și s-au temut de consecințele unui examen serios al istoriei apropiate nu înseamnă că ei au și părăsit puterea. Și atunci să nu vorbim de restaurație, să vorbim de un fenomen ceva mai complicat prin care o societate, în toate componentele ei, se reconstruiește pe o bază complet diferită și în care agentul principal de reconstruire provine din fostele structuri și mentalități. Moralmente e detestabil, dar istoria poate să fie și detestabilă, alta o avem. Și atunci, ce se întîmplă de fapt la noi acum? O bună parte din fosta nomenclatură are control economic, o bună parte din fosta intelectualitate atașată partidului comunist prin academia Ștefan Gheorghiu și nu fără unele relații cu serviciile secrete, mai ales în componenta externă, specialiști în politică internațională, cei care nu puteau altfel să obțină pașapoartele diplomatice necesare, par în clipa de față nu numai dezinteresați de refacerea comunismului, dar foarte interesați de construirea unei societăți capitaliste. Și interesați nu într-un mod emoțional și visceral, așa cum sînt anticomuniștii, ci interesați economic, financiar și din rațiuni de securitate personală ceteodată, pentru că imunitatea parlamentară îi păzește pe unii dintre ei de consecințele unor eventuale urmări penale. Dar ce fel de societate capitalistă se construiește pe temelii de care vorbeam? Darski sugerează destul de clar că este vorba de o societate de tip mafiot, cu alte cuvinte, vorba lui Bronislaw Geremek: toate țările foste comuniste din Europa de Est au pornit către Occident și s-au trezit în Sud. Noi toți am plecat către capitalismul de tip occidental, anglo-saxon, german, francez, și mă tem că ne trezim în capitalismul de tip italian sau sud-american. Dacă acest proces este real, ce se poate face pentru a-l corecta într-o anumită măsură și pentru a nu permite înlocuirea unor regimuri totalitare de tip comunist ca pînă în '89 cu niște regimuri de tip italian sau paraguayean.

Recent a avut loc întâlnirea țărilor foste comuniste cu NATO. Cum evaluați situația României față de discuțiile de la Bruxelles?

Toate țările foste comuniste, mai puțin Rusia, își pun o mare speranță în intrarea în NATO, ca supremă garanție împotriva unei eventuale refaceri a Răsăritului rusesc, sub o formă oarecare, țaristă, imperială, neosovietică. Occidental nu pare, după opinia mea, complet duminic în privința riscurilor enorme de întîrire a acestei aderări la NATO. Sint destul de îngrijorat de ezitățile partenerilor noștri occidentali, care, conștienți de decalajul enorm dintre armatele occidentale și armatele din fostele țări comuniste, și probabil blocați ei înșiși de o anumită idee că în aceste armate au rămas foștii lor dușmani, cu mentalitățile de rigoare, nu par dispuși pentru viitorul apropiat să ne ofere această garanție. De aceea s-a recurs la parteneriatul pentru pace, care este o formulă provizorie și intermediară. Cu alte cuvinte, sintem parteneri și potențial sprijinim eventualitatea unor agresiuni, dar nu formal, instituțional, juridic. Paradoxul este că acest parteneriat ne-a avantajat pentru moment pe noi, români, pentru că ericam nu intram în prima linie de primire și exista riscul să ne trezim cu Cehia, Polonia și Ungaria intrate în NATO, iar noi, Slovacia, Bulgaria, Albania, nu. Ceea ce ar fi refăcut într-un fel fosta linie despărțitoare între Europa de Est și cea de Vest. Neprimindu-și nici pe ei acum și vorbind de parteneriat pentru pace cu toate țările acestea, cred că va fi mai greu pentru ruși să încerce să pună din nou mina și să controleze această parte de lume.

Revoluționar fără certificat

MIRON ENACHE

(Urmare din numărul trecut)

Trăgeau pur și simplu ca să secrete

Deci se trăgea, dar cădeau unul aici, altul colo. Atunci n-am văzut pe nimeni lovit în cap. Pe partea unde era baricada, unde se vorbea de la înălțime, n-a fost niciodată pericol. Era un tip cu un brad - nu s-a desprins de bradul lui, nici când au început să tragă. El alerga cu bradul lui cu tot. Acum mă gândesc: dacă trăgătorii voiau să-și în punct de reper, o țintă, îl luau pe ăla cu bradul sau, dimpotrivă, știau că în ăla cu bradul nu trebuie să tragă. Nu? Dar dacă ei, bradul și portavocea, erau în legătură cu cei de pe partea aialaltă și știau că n-o să fie împușcați? Și alții, fraieri, au trebuit să meară acolo ca să fie vorba de martiri, să fie vorba de revoluție. Pe 21 nu-mi aduc aminte să mi se fi părut ceva suspect, minus asta cu bradul. Era dacă să fi avut un brad, îl aruncam dracu' și fugeam.

După ce l-au dus pe un rânit până la trepte, am încercat să mă întorc și am zis: "Acum ce o să se întâmple? O să murim toți, ca asta? O să începă să ne nimerescă unul după altul, să ne facă aici carne tocată?". Și nu știam prea bine ce o să fac. Mă îndreptam spre pământul ăla reavân de la Teatrul Național. Am văzut un cordon de armată și în fața teatrului, ca să fie mai eficienți. A început să-mi fie frică bine de tot și mi-am dat seama că nu poate să fie ceva bun în toată chestia asta. Rămăseserăm puțin departe spre Moșilor. Cordonale au trecut treptele de la teatru și au început să tragă foc direct, foc continuu, plus de pe TAB-uri. Se auzea de pe Republică, dar și din altă parte, un tras cadențat și cu calibrul mult mai mare. Trăgeau fără să se mai opressă, fără nici o pauză. Eu, ca și alții, alergam tupilat, cum văzuserăm noi prin filme. Când am văzut urmă de gloanță la jumate de metru, mi-am dat seama că dacă e să mă împuște, mă împușcă și la înălțimea aia, degeaba mă mai tupilez. Trăgeau pur și simplu ca să secrete. Am început să alerg cât puteam eu de repede, vertical, cum se alceargă, și am ajuns la agenția aia de bilete în pantă, de la Teatrul Național. Am coborât și am stat acolo să-mi trag sufletul împreună cu o fată, cu prietenul ei și încă un băiat. Eram speriați cu adevărat, ne uitam unul la altul și vedeam frica celuilalt. Dacă m-aș fi grăbit să o iau înspre Republica, de unde se auzeau TAB-urile aia, nu era nici o chestie interesantă, plus că Republica era mai întinată și mai sinistru. Nici aici nu mai erau lumini, era nasol, era fum ăla care se lăsase după TAB, era periculos. M-am gândit s-o iau din loc ca să n-apuie să ne prindă acolo, și m-am furiașat (era după 12.30) pe după Teatrul Național, pe unde e benzinăria. Vroiam să plec. Am văzut iar un grup de manifestanți, și din nou nu-mi explic, nu pot să mă gândesc ce-a fost în capul meu: m-am dus lângă ei și am început iarăși să țip. Totuși parcă nu-mi venea să plec. E ușor să zici că ai făcut-o din patriotism, din eroism, că ai vrut să schimbi tu cursul istoriei. Eu n-am făcut-o practic decât poate ca să nu-mi fie rușine de mine. Am ajuns în fața Ambasadei Americane continuând să țip "Jos Ceaușescu", să huidui. Grupul era de data asta foarte mic. Cordonale erau îngroșate, toată armata, plus TAB-urile care veniseră pe Republică. Se auzeau împușcături de peste tot. Se trăgea în continuare. Și toate astea numai pentru grupul ăsta mic și poate pentru câțiva care fugeau.

Ce mă mai făcuse să-mi dau seama că nu-i de glumă, că acolo se omoară oameni de-adevăratelea: stînd la agenția de bilete, exact la începutul pantei, la Național, văzusem cum se refugiază spre spitalul Colțea, în spatele unor tufe care sînt galbene primăvara, mai mult manifestanți. Erau băgați acolo ca struțul, ca și cum tufele aia erau anti-gloanță. Am văzut cum se trage în direcția aia și am auzit gemete. Am trecut pe lângă mulți căzuți pe care nimeni nu-i mai ridică. A fost un moment de liniște cînd s-a permis să se adune primii răniți - toate transporturile se făceau la Spitalul Colțea. După aia s-a tras, vedeai cum cad, nu știai dacă s-a împiedicat, nu

știai dacă a fost lovit, dar nici nu te mai interesa, adică nu puteai să te întorci să-l iei, urma să pici și tu lângă el. Nu știi cîți au murit, dar atunci mi s-a părut că sînt mulți morți.

Țipam și pe chestia asta acolo, în fața Ambasadei Americane. Nu mă mai gîndeam să pot să scap fără să mă nimerescă și pe mine vreun glonte. De peste tot se auzea țir continuu, plus TAB-urile astea care te inebunescu cu trasul ăla, cu sunet de motor ambalat. Noi vorbeam într-unul că, dacă se întâmplă ceva, sărim gardul la Ambasadă. Dar nu se mai putea, pentru că și acolo erau cordonale care începeau să se gîndească să se ocupe și de noi. Se auzea zvonul că vin de pe Moșilor dube și încercă ce a mai rămas. Cred că trebuie să se fi făcut ora două. Grupul nu rămăsese mare. Era el în fața Ambasadei până puțin mai încolo de Batiștei, dar nu era compact, ci răsfrat. Nu-mi inspira deloc siguranță și am zis că e cazul să o iau din loc. Am alergat tot timpul în patru, și am zis să o luăm spre Moșilor. Știam bine zona și știam că mai încolo e reședința unui ambasador al Ungariei; dacă săream acolo, eram practic scăpați. Gardul ăla era timpit de sărit, înalt și cu bare de metal pușe la distanță măricică, vreo 15 cm, nu puteai să-l sari dintr-o bucată, iar sus erau tușurile aia ascuțite.

În tramvai, pe burtă, spre Gara de Nord

Am renunțat și am decis cu orice risc să merg mai departe spre Moșilor. Se auzeau în continuare împușcături. Începușeră să apară aia cu căciulile lor rusești, civili toți, ăla care păseau traiectoria lui Ceaușescu. Cînd am ajuns pe Moșilor, mergea un tramvai în viteză, poate ziceți că sînt nebun, dar cu tramvaiul am ajuns eu la gară în noaptea aia. Am început să-i facem semne disperate și a oprit vamanul, a deschis ușa din față și a zis: "faceți bine și stați pe burtă, să nu vă vadă ăia că mă băgați în pușcărie". Am stat pe burtă, am ridicat cite un cap, pe rînd, nu toți. Din 50 în 50 de metri erau ăștia poștași, tot era impresurat de Mișie. În București, tot ce era lumină funcționa.

Am ajuns cu tramvaiul la Gara de Nord, la pasarelă. Am zis că mai bine mă duc prin coclauri, că o iau de-a lungul liniei ferate. Gara de Nord era goală, nici un tren. Începușe să apară Armata, cu căști metalice, cu armament de război. Ne-au văzut, dar probabil că nu-i interesam. Cînd am coborît de pe pasarelă și ne-am gîndit s-o luăm spre Grivița, a venit un camion mare, ne-a claxonat și ne-a făcut semn din faruri. Am înțeles că trebuie să fie ceva nasol și am plecat așa, morcovii, pe partea unde era întunecat. Blocurile ne ajutau să ne mai foliim. Mergeam în șir indian, la distanță de doi metri unul de altul. Perechea cu care eram a mers cit a mers cu noi și au zis: "noi rămînem aici, să încercăm să stăm pînă la ziuă în scara unui bloc". Nu mi s-a părut o idee prea deșteaptă. Eu cu băiatul ăsta care stă cu mine în bloc am mers mai departe, am trecut de Cinematograful Grivița și am ajuns la Chibrit. Eram tot timpul cu ochii cit cepele și am apucat să vedem de la distanță un grup de patru: trei civili - gările patriotice - plus milițianul, care mai avea și un soldat, toți aveau armament. Sigur ne-au văzut și ei, dar s-au făcut că nu ne văd, s-au băgat după o ativă cu navele de sticle de lapte. Era un magazin lung de mobilă, exact în stația de la Chibrit spre Pajura. Ne văzuseră, dar s-au ascuns ca să pară că nu ne-au văzut. Noi ne-am îndreptat spre ei cu un mers normal, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, și după aia, cînd ne-am apropiat destul de bine, au apărut cu armele ascuse, se auzea răgănitura și bocancii.

Sfirșitul nopții de 21 decembrie

Patru inși alergau destul de hotărîți după noi. Am făcut dreapta, exact unde e o linie de tramvai. Între noi și ei era o distanță de vreo 50 de metri. I-am spus prietenului meu s-o ia înaintea mea ca să pot să văd cit de repede fușe, ca să nu-l pierd. A luat-o înaintea mea și am văzut că fugea binisor. El a întors capul de citeva ori, și i-am zis: "luci cit poți, că ăștia vor să ne prindă". Distanța între noi se micșora vizibil. Am intrat într-o stradă întunecată. Continuau să ne urmărească. Am zis că, dacă au puștile ascuse, să nu începă să tragă. Auzisem în noaptea aia destule împușcături. Am luat-o după copaci, șerpuit, nu se putea alerga bine, pavajul era prost. Am ajuns într-un depozit de lemne, într-o zonă cunoscută de noi. Am luat-o prin beznă, lătrați de cîini, ascultînd cu atenție să nu vină ăștia după noi. Am luat-o pe orbecăite pînă am ajuns la un drum luminat. Nu ne-a prea distrat, ne-am strecurat pînă am ajuns pe linia ferată în cartier (n. red., Pajura). În cartier era o lumină cum n-a fost niciodată. Pe aie umbra o dubă de Mișie, fără lumini aprinse, cu viteză mică. Primise ordin probabil să patruleze și să adune de pe străzi tot ce era de adunat. Am stat acolo, pe linia ferată și am așteptat să treacă duba. Am traversat repede linia ferată și am alergat pînă la ultima scară a blocului nostru, care e foarte aproape de linie. Am luat-o pe terasă pînă la scara noastră. Acolo ne-am desprins și am mers acasă. Mama plîngea, era disperată, soră-mea mă văzuse pe la Romană. Mă credeau mort. Era cam trei jumate-patru noaptea.

A doua zi pe la ora 9 m-a sunat un băiat din bloc care nu fusese nicăieri. M-a sunat să mă întrebe despre ce e vorba. Nu puteam să vorbesc, nu mai aveam nici pic de voce. A zis că vrea să meargă și el în centru în ziuă aia. Am trecut să-l luăm pe băiatul cu care fusese noaptea. Măică-sa, de la ușă, ne-a gonit. Ne-a spus să lăsăm copilul în pace, dar asta, tot așa, răgușit și isteric, a dat-o pe măică-sa departe și a ieșit. Și eu cu mama am avut o discuție; dar am plecat fără să mă tocmească prea mult. Am plecat în viteză spre centru. Am ajuns pe la Televiziune și nici n-am apucat bine să ne dezmetecim, cînd am auzit "Armata e cu noi". Zic: "ce armată e cu noi, domnule, cînd cu citeva ore în urmă au făcut măcel?". Acum practic fără nici un pic de rezistență, lumea sărea gardul Televiziunii, se suia pe TAB. Se umpleau TAB-urile de oameni, de steaguri, femei cu tocure, se destupa șampanie, era veselie mare, n-avea nici un fel de legătură cu ce fusese pe 21.

(Continuare în numărul viitor)

Pagină realizată de RODICA PALADE

H.-R. PATAPIEVICI

Somația timpului nostru

În autobiografia sa, Xenopol făcea observația că, în pragul secolului XIX, țările române dăduseră semne de pietre. O sută de ani de politică aservită sflăgăriseră prin a transforma supraviețuirea cu ajutorul închinării într-o moarte datorită sclaviei. Odată cu viabilitatea pactului social feudal se vedea comprimată și creșterea naturală a societății românești, prin efectul conjugat al mizeriei, corupției și indulgenței față de ravagiile lipsei de demnitate personală. Disputate între țărni, ruși și austrieci, țările române nu păreau să mai poată opune nimic unui destin de anexare. Destin care se grăbea să asociez în prăbușirea statelor românești și elita lor politică. Prima observație este următoarea: deși pare că noțiunea de țară subordonează pe aceea de politică, destinul unei țări este întotdeauna destinul politicii ei. Și, cum politica oricărui popor este făcută de elitele pe care le alege sau pe care le suportă, rezultă imediat că fiecare țară își joacă viitorul pe elita politică pe care o are. Dincolo de metafizica implicată în justificarea oricărei politici, o țară are atita viitor cît talent vădește elita sa politică în a fructifica în folos propriu conjuncturile geografice și istorice date. A doua observație este aceasta: deși justificările oricărei politici sînt metafizice, viitorul unui popor este angajat mai puțin de "destinul" său metafizic, cît de deciziile politice imediate ale clasei politice conducătoare. "Spațiul mioritic", care este o justificare metafizică, are mai puțin influență asupra viitorului nostru decît "fenomenul Pitești", care a fost un act politic. În perspectivă istorică locală, noi, astăzi, sîntem consecința "fenomenului Pitești", mai degrabă decît a "spațiului mioritic". Dacă este așa, atunci înseamnă că identitatea "metafizică" a unui popor joacă, față de prezent, rolul unei referințe neobligatorii. Dimpotrivă, ceea ce pare a fi decisiv și efectiv în identitatea sa este angajat de imaginea pris care politica pe care o duce îl confirmă sau nu. În fine, putem acum trage concluzia acestor observații, sub forma unei conjeturi simple: identitatea "efectivă" a unui popor este realizată de politica pe care o face și/sau pe care o suportă. Imaginea acestei identități se "acumulează" în gesturile sale cotidiene, care, interiorizate, vor sfîrși prin a da ceea ce istoricii numesc structurile de adîncime ale cotidianului. E important să înțelegem că urmarea imediată a conjeturii propuse susține că identitatea noastră profundă este jucată pe stradă în fiecare zi. Înțelegem ideii potrivit căreia fiecare este responsabil de faptele lui este mult mai radical decît pare: fiecare, zilnic, construiește identitatea colectivă a tuturor. Deși pentru majoritatea dintre noi politica se face prin delegație, identitatea colectivă este angajată de fiecare în mod direct. Este motivul pentru care nu e indiferent nici cine ne conduce, nici pe ce căi și nici cum reacționăm fiecare la ceea ce considerăm că este just, degradant sau oportun în viața publică. Toate aceste acte ne construiesc în măsura în care ne radiografiază. Construcție și de-construcție, ambele fac parte din reacția unei identități de referință la deciziile unei identități de opțiune, în care ceea ce sîntem se lasă confirmat sau infirmat de ceea ce facem, nu facem sau încetăm să mai facem. În fapt, conjetura mea poate fi privită ca o consecință firească a faptului că identitatea este o realitate vie, și nu o "substanță" cu formulă eternă. (Orice reducere la modeste este aproape întotdeauna o mai mare apropiere de adevăr.)

Enunțurile de mai sus au câteva urmări practice care nu pot fi ocolite. Întîi de toate, chestiunea discreditului unanim de care se bucură azi, la noi, politica. Fără teama de a cădea în emfază, disprețul față de politică trebuie considerat ca irresponsabil. Majoritatea românilor își închipuie, azi, că discutarea critică a marilor și întepenitelor poncife naționale reprezintă un atac la identitate. Judecînd după faptul că aceste critici abia dacă reușesc să ne scuture din indolența auto-mulțumirii, efectul lor real trebuie considerat neglijabil. Mai mult, departe de a fi un atac la identitate, critica imaginilor tradiționale asupra identității are rolul esențial de a ne familiariza cu ele, după o uitare deopotrivă lungă și vinovată. Dimpotrivă, discreditarea politicilor în numele atașamentului față de identitățile încheiate, ea abia, reprezintă adevăratul atac la identitate. După cum copiii sînt viitorul unei națiuni, politica este singura formă de existență în act

a identității. Discreditul ei strage după sine dezmembrarea inevitabilă a ceea ce sîntem. Și, după cum pietatea nu constă în mortificarea superstițioasă care ne aseamnă cu cel mort ci în afectiunea respectuoasă față de via, patriotismul nu poate fi judecat în funcție de fidelitatea maniacală față de trecut, ci prin raport la eficacitatea în prezent a unei idei despre țară care se construiește acum. Patriotismul autentic nu e niciodată retrospectiv, ci e întotdeauna eficient, real, cu picioarele pe pămînt: el e prospectiv exact în măsura în care identitatea rezultată din politică acționează retroactiv asupra identității deja "solidificate", pentru a o "invia". Patriotismul retrospectiv stă sub semnul alchimic al coagulării: el este derivatul unei identități împietrite, opace și inoperante. Patriotismul legat de acțiunea politică este prospectiv și stă sub semnul plămurii: el e realist, compozabil și eficient. Altfel spus, cine jură azi pe poporul fideleoric al lui Moș Ion Roată împotriva poporului concret al divizării politice se declară net de partea morții împotriva vieții. Niciodată identitatea din care ne-am extras viitorul nu a fost rezultatul impunerii în prezent a unei identități regresive. Coloridge spune că pe altarele vechilor zei fac slujbe numai demonii. Noi trebuie să punem în față viitorului o personalitate vie: altfel spus, nici o soluție de ieri nu poate rezolva complet și adecvat o problemă de azi. În plan moral însă, adevărul e acesta: orice soluție regresivă e opritivă. Exemplu: egalizarea oamenilor potrivit ideii de comună primitivă (natura neceruptă pe care o exalta Rousseau) conduce negreșit la comunism, adică la monstruoșitate; etc.

Ironia face că discreditul politicii să fie fundat în prețuirea prostească de care se bucură azi imaginiile de Epinal ale identității noastre naționale. Orbirea merge pînă acolo că muzica populară cea mai falsă fideleorică e percepută mai "românească" decît, să zicem, actul servil prin care, asemeni rumegătoarelor, ne abandonăm vegetării la noadă. Flecărea la stupidă face parte esențială din spațiul mioritic, deși, evident, ipocrizia ne face să-l excludem din considerațiile noastre "profunde". Ignorăm cu seninătate (dar spre paguba noastră) faptul că incapacitatea de a rămîne în fanteziata noastră ființă fideleorică ne păstrează într-un minorat sufletesc cu totul deplorabil; și că va trebui să acceptăm și în teorie realitatea de pe teren, aceea potrivit căreia apostolii recunoștea de popor ai romanității noastre nu sînt Iorga și ceilalți turiferari ai satului tradițional, ci o ignobilă fapțură plurală, alcătuită în parte bună din artiști precum Maria Tănase iar în partea rea din stricători precum Dolănescu & comp. Orice teorie care a propus identități regresive cu intenții lăudabile (sau pioase) a condus mereu, invariabil, la caricaturile populare care stîrnesc hohotul de ris al oricărei inteligențe care și-a păstrat nealterat discernămintul.

Perju

Aș dori să reamintesc cititorilor mei că întrebarea privind identitatea noastră nu a fost, la noi, mereu pusă. Voievuzii noștri militari, dimpreună cu boierii lor, nu era turmentați de această chestiune (satul neolitic nici nu și-o putea pune). Obsesia identității este strîns legată, oriunde, de o legitimitate care se află în carență. După cum replicile schimbate între dorință și lipsă conduc inevitabil la obsesie, chestiunea națională a fost creată, la noi,

de dialogul fracturat dintre o identitate stingherită și o legitimitate contestată. Să observăm că, la croniciari, contemplarea retrospectivă a unei politici invidiate naște primele reflecții legate de spinoasa chestiune a identității. Voiața de a dobindi o legitimitate istorică contestată îi împinge pe latiniiși la prima formulă sistematică a identității noastre naționale. Desprindem de aici concluzia că fermentul politic, contemplat sau actual, favorizează decisiv reflecția privitoare la specific. În termeni pedanți, politicul este transcendențial în raport cu identitatea; simplu spus, de fiecare dată cînd a existat o fertilitate a politicii, care a pretins răspunsuri neîntîrziat-adevurate, de tot altfel ori s-a născut o urgență a reformulării chestiunii identității. Regăsim ideea centrală a conjeturii mele, potrivit căreia substanța identității noastre se hrănește din urgențele politicii. Inversa poate fi testată de cititor pe orice caz istoric li vine în minte: în toate epocile în care politica a fost carentă, identitatea nu s-a putut "acumula". La nivelul reflecției, chestiunea identității nu a fost o problemă exact în epocile în care existența politică a comunității a fost larvară sau letargică. Dimpotrivă, toate epocile fertile din punct de vedere politic au cunoscut sau au generat în scurt timp o reflecție privind chestiunea identității pe care noi, posteritatea, o putem aprecia ca fiind deopotrivă adecvată și fascinantă.

În încheiere aș dori să trag cîteva concluzii. Prima privește sensul practic al conjeturii făcute: dacă generatorul identității noastre este politicul, și eu susțin că este, atunci singurul mod în care putem acționa asupra identității noastre este scena politică. Nu doar viitorul este astfel deschis, dar și cale de acces către interioritatea noastră comună. Prin urmare, disprețul față de politică, justificat în noi prin schimonoselele ipocriziei (cum ar fi: politica e coruptă, e murdară, e străină de "sufletul național", e inutilă etc.), trădează nu degențatul unei lucidități intransigente, ci bovarismele unui minorat deplorabil. De regulă, sufletele sensibile se salvează de vulgaritatea vieții refugiindu-se în himerele lipsite de consecință ale unor reverii de cameristă: de la severitatea "thracică" (opusă, firește, frivolității grecilor), pînă la genialitatea protoconă, toate vămile ridicolului au fost străbătute de conștienții noștri cu fruntea senină. Bineînțeles, cu cît reveria regresivă este mai răspîndită, cu atît separarea de simțul acțiunii politice este mai pronunțată iar minoratul mai deplin. În rest, cît minorat sufletesc, atîta spațiu de manevră pentru manipulare. Ca mereu cînd e profundă și ireversibilă, servitutea se vădește voluntară. Este vechea sete de aservire, ieșită din incapacitatea de a fi major.

A doua consecință se referă la somația timpului nostru. Poporul român a fost subiectul unei teribile experiențe de inginerie socială. Am numit generic acest experimentum în anima vili "fenomenul Pitești". Firește că, în esență, doctrina național-comunistă este chiar fenomenul Pitești. E cît se poate de semnificativ că național-comuniștii utoază și abuzează de identități regresive: ei ne somază să recurgem, pentru a deveni "autentic" patrioți, la recuzita unui trecut de operetă, animat potrivit întrebărilor unei inculturii istorice capricioase. Nici unul dintre modelele identității propuse de național-comuniști nu este prospectiv: sensul mesajului lor este întotdeauna regresivitatea. E în ordinea firii ca ei să deprecieze politicul, cîci scena pe care ne propun să ne suim este ficțiunea, obsesia refuflată, resentimental întortocheat. Cînd ei vorbesc de identitatea noastră "eternă", mesajul lor implică o presuposiție care, în lumina conjeturii mele, devine deopotrivă neliniștitoare și evidentă: este "eternă" identitatea care a fost scoasă de sub interogație; or, popoarele care nu își pun problema identității sînt cele care duc o existență larvară; de ce? pentru că expresia lor politică este nulă și, de aceea, identitatea lor este, în fond, lipsită de obiect. Astfel că teza "eternității" unei identități implică presuposiția unei existențe politice larvare. Eterne sînt popoarele lipsite de expresie politică, iar exaltarea țăraniei noastre în dauna modernității ne îmbrăncește vîrind nevrînd în hrubele sufletului nostru letargic. Somația timpului nostru este limpede: să facem politică așa cum se face metafizic: cu mîgălă, răbdare, inspirat și sever. Alternativa la minorat este menținerea noastră încăpățînată în expresia politicului. Vom regăsi astfel, odată cu liniștea identității, gustul sever al uncității. Și astfel nesătușosul atașament față de colchiala colectivistă (între alte cramponări dezastruoase) va înceta.

Sondaj CIS
PAVEL CĂMPEANU

Revoluția în retrovizor

Melancolii decembriste

Pînă în '89 cea mai insuportabilă lună a anului era, fără îndoială, ianuarie. Anulizarea, nesfârșita, grotesca aniversare a celor doi tirani devenise o tortură națională și o jignire personală a mai fiecărui. Poate că revoluția din 1989 a izbucnit în decembrie și pentru că să ne scutosească de încă un ianuarie.

Pe măsură ce anii se scurg, o stranie bănuială prinde contur - bănuiala că decembrie nu s-ar fi mărginit să ne izbăvească de ianuarie, ci că ar tinde chiar să fi în locul. Înaintea revoluției ianuarie ajunsese exasperant din pricina festivităților care întîmpinau niște sărbători simulate, pe cînd suferințele lui decembrie post-revoluționar provin din incapacitatea noastră de a întîmpina cum se cuvine trei sărbători autentice: a Unirii, degradată în gîleavă politică, a revoluției, învaluită în pîclă nedumeririlor care în loc să se risipească se îngroașă, a Crăciunului și a Anului Nou, în prosima cărora abundența colindelor nu poate compensa, pentru mulți dintre noi, sărăcia pregătirilor.

Decembrie a devenit luna cadourilor nedăruite, a speranțelor atrofiate, a retrospectivelor puțin încurajatoare și totodată a înverșunărilor. Mașini-megafon ale Alianței Civice străbat bulevardele centrale invitîndu-i pe cetățeni să-și depună semnătura pe petiția prin care se cere răspuns la întrebarea: cine poartă vina celor peste o mie de morți din urmă cu patru ani? Desfășurat în această atmosferă, sondajul CIS din decembrie 1993 a adresat celor interviuați și alte întrebări privind felul în care imaginea lor despre revoluție a evoluat de-a lungul ultimilor patru ani. Încetul cu încetul, asemenea întrebări pur să genereze o tradiție. Ele vizionează natura evenimentelor din decembrie '89, evaluarea lor generală, forțele care au contribuit la răsturnarea dictaturii, procesul și executarea celor doi dictatori, reprezentările asupra efectelor revoluției pe termen lung.

Eșantionul investigat a cuprins 1.142 de persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani domiciliate în 32 de localități rurale și 32 urbane din 30 de județe cărora li se adaugă sectorul agricol Ilfov și capitala. Coeficientul de eroare: ± 3%.

Întrebările despre revoluție cuprinse în acest sondaj au fost puse și cu un an în urmă. Compararea celor două serii de răspunsuri poate furniza o informație semnificativă atît în planul psihologiei sociale cît și în cel al stabilității-mobilității opiniei publice. Evenimentele trecutului nu pot fi schimbate, pe cînd imaginea noastră asupra acestor evenimente neschimbat se schimbă necontenit. Care este ritmul acestei schimbări și care este sensul în care imaginea evenimentului se îndepărtează de eveniment? Aduce sau nu un singur an - cel scurs între decembrie '92 și decembrie '93 - schimbări semnificative ale acestei imagini?

Revoluție sau complot?

Mai cu seamă în cursul ultimului an, retorica publică se ferește tot mai frecvent să folosească o terminologie explicită pentru desemnarea celor petrecute în urmă cu patru ani. Expresia semantică a acestei circumspecții este sintagma "evenimentele din decembrie 1989". Practicată într-o măsură sau alta pe toate segmentele spectrului politic, această preferință conține o mărturisire indirectă: este sigur că în decembrie '89 au avut loc anumite evenimente, dar nu este sigur dacă respectivele evenimente au reprezentat o revoluție sau altceva. Termenii expliciti, puși în circulație încă din ianuarie 1990, sînt: revoluție, complot intern și complot extern.

Avînd de ales între acești trei termeni, subiecții celor două sondaje au optat după cum urmează (în procente):

	Decembrie 1992	Decembrie 1993
Revoluție	46	43
Complot intern	31	29
Complot extern	23,5	26,5

În ambii ani versiunea cea mai larg acceptată este aceea a revoluției. Absența unei interpretări majoritare indică forța stării de incertitudine cu care opinia publică se raportează la cotitura istorică în discuție. Despre o înclinare majoritară s-ar putea vorbi totuși, ea s-ar orienta spre formula ge-

nerală a complotului, cu condiția de a se evita localizarea lui. Modificările intervenite în rîstimpul ultimului an nu sînt importante sub aspect statistic; sub aspect tendențial, ar fi de remarcat că pe cîtă vreme opțiunile pentru primele două variante scad, singurele care cresc sînt cele pentru varianta a treia - complotul extern.

S-ar putea să traversăm o perioadă post-revoluționară în care majoritatea opiniei publice se îndoaie că a avut loc o revoluție.

De ce s-a prăbușit dictatura?

Întă o problemă a cărei clarificare cere studii elaborate, care încă nu au fost produse. Asemenea studii nu pot fi înlocuite de datele unui sondaj, care prin însăși sursa lor nu pot fi dect sumare. Investigația s-a limitat prin urmare la un cîmp restrîns, cel al defecțiunilor intervenite în principalele segmente ale aparatului pe care se baza dictatura. Au fost prezentate patru segmente: Partidul, Armata, Televiziunea și Securitatea, subiecții urmînd să-l indice pe cel a cărui defecțiune ar fi dat dictaturii lovitură hotărîtoare. Răspunsurile s-au distribuit astfel (în %):

	Decembrie 1992	Decembrie 1993
Partidul	9	11
Armata	55	51
Televiziunea	8	5
Securitatea	25	31

Reducu la acești parametri, imaginea publică își relevă o dominantă constantă: din interiorul aparatului lovitura cea mai zdrobitoare suferită de dictatură a venit din partea Armatei. Ierarhizarea sub acest raport a celor patru segmente rămîne aceeași în ambii ani. La extremitatea opusă se situează în această retrospectivă rolul Televiziunii și al Partidului. Mult mai important decît al acestor două este percepțorul rolul Securității, care are încă o caracteristică sugestivă care în decurs de un an obține un surplus de 6 procente. Imaginea despre contribuția Securității la răsturnarea dictaturii este, în acest context, cea mai dinamică. Cei care atribuiau Securității rolul hotărîtor reprezentau în decembrie '92 un eșantion; ei sînt aproape o treime în decembrie '93.

Vor ajunge urmașii noștri, cu trecerea anilor, să vadă în răsturnarea dictaturii o înfăptuire a Securității ocuzate?

Procesul dictatorilor

Teme inimaginabile la începutul lui 1990, a regretului pentru cei doi dictatori și a depunerilor de flori pe mormintele lor, revin din ce în ce mai stăruitor pe micul ecran, în presă și chiar la tribuna Parlamentului. În ce grad corespund aceste afirmații unor curente de opinie reale sau nu exprimă decît punctul de vedere al celor care le avansează?

Consultații asupra oportunității procesului soților Ceaușescu - urmăriți la televizor de cvasi-totalitatea eșantionului -, interviuați și-au împărțit părerile în felul următor:

	Decembrie 1992	Decembrie 1993
E bine că a avut loc	44%	43%
Mai bine nu avea loc	31,5%	42%
Nu știu	24%	15%

Acum, ca și cu un an în urmă, opinia publică este împărțită - dar pe parcursul lui 1993 această împărțire și-a schimbat înfățișarea. În ambele sondaje nici una dintre opinii nu intruna majoritatea; dar pe cînd în 1992 aprobarea procesului era sensibil mai răspîndită decît dezaprobarea lui, în 1993 cele două puncte de vedere sînt susținute în proporții perfect egale. În numai un an ponderea celor care regretă procesul a sporit considerabil - cu 10%, dar nu pentru că cei de părere contrarie și-ar fi schimbat punctul de vedere, ci pentru că numărul celor care nu știu ce să creadă a scăzut în mod corespunzător.

"Socotii că cei doi și-au meritat, sau nu, soarta?"

	Decembrie 1992	Decembrie 1993
Da	50,5%	47,5%
Nu	27%	35%
Nu știu	22%	15%

Proportia celor care continuă să încuviințeze executarea dictatorilor nu suferă modificări semnificative de la un an la altul. În schimb cîștigă teren sentimentul că ar fi fost mai bine ca această execuție să nu fi avut loc.

Potrivit acestor date, există așadar o mișcare de opinie către reconsiderarea critică a procesului și a execuției, mișcare pe care venitorii ei publici o exprimă, dar probabil o și stimulează. Sondajul a putut repera mișcarea, nu însă și motivațiile ei. Nu știm prin urmare dacă această mișcare semnaleză o tendință de reconsiderare a activității celor doi dictatori, sau pur și simplu o dezavuare a modului cum s-au desfășurat judecarea și executarea lor.

Decembrie 1989: reevaluări

O informație indirectă asupra acestor motivații poate rezulta din răspunsurile la o altă întrebare - întrebarea cel mai anevoie de pus, și care totuși nu putea fi omisă: a fost răsturnarea vechiului regim spre folosul, sau în dauna țării? Întă repartiția răspunsurilor (în %):

	Decembrie 1992	Decembrie 1993
Spre folosul țării	58	57,5
În dauna țării	19	27
Nu știu	19	14

Cei care cred în validitatea istorică a revoluției din 1989 alcătuiesc cea mai largă grupare, cu pondere majoritară, reieșită din această investigație, o grupare caracterizată nu numai prin dimensiunea, dar și prin constanța sa: în decursul anului 1993 anvergura ei rămîne practic aceeași. O modificare substanțială, în sensul dilatării ei, cunoaște în schimb, dar nu în compensație, gruparea celor de părere că revoluția a adus țării mai multe probleme decît foloase. Această dinamică a imaginii critice despre revoluție este de fapt dinamica nemulțumirilor actuale pe care unele urmări ale revoluției le suscită la mulți dintre concetățenii noștri. Înmulțirea atît de rapidă a celor dezamăgiți de răsturnarea vechiului regim poate semnifica și înmulțirea alegătorilor înclinați să voteze pentru restaurarea acestuia.

Conexiuni electorale

Pentru a nu rămîne la simple prezumții sau speculații, sondajul a abordat frontal această temă. Cu alte cuvinte, el și-a propus să afle dacă există vreo conexiune între felul cum ne reprezentăm acest episod din trecutul nostru recent și opțiunile noastre politice prezente. Primul pas în această direcție l-a constituit înregistrarea intențiilor de vot ale persoanelor interviuate, iar al doilea comparația dintre reprezentările pe care și le fac asupra revoluției din 1989 alegătorii dispuși să voteze cu diferite partide parlamentare.

Rezultatele obținute arată că între aceste reprezentări există deosebită simțitoare. Așa de exemplu, persoanele care cred că în decembrie '89 a avut loc o revoluție constituie 61,5% din electoratul PSDN - față de numai 32% din cel al CDR, 34% din al PRM și 30,5% - cota minimă - din al PSM. Rezerva față de caracterul revoluționar al răsturnării din '89 este astfel împărțită de susținătorii opoziției democratice și de cei ai partidelor extremiste. Dar și electoratele partidelor extremiste manifestă unele dezacorduri categorice: varianta complotului intern are cea mai largă răspîndire printre alegătorii PSDM - 36%, și cea mai restrînsă printre cei ai PRM - 16%. Aceștia din urmă sînt în schimb cei mai receptivi față de versiunea complotului extern - 48%, o proporție mai mult decît dublă față de aceea a electoratului PSDN - 20%.

Părerea că ruptura din decembrie '89 a fost spre folosul țării se regăsește cel mai frecvent printre alegătorii CDR - 69%, și cel mai rar printre cei ai PSDM - 27%. Decembrie 1989 a făcut țării mai mult rău decît bine scotesc în schimb 61% dintre alegătorii PSDM - față de 20% dintre cei ai Convenției. Modul de reprezentare a revoluției și a efectelor ei pare mai coerent printre alegătorii PSDN și ai partidelor extremiste decît printre cei ai CDR. Aceștia cred în proporțiile cele mai ample și că răsturnarea din 1989 nu a fost o revoluție, și că ea s-a dovedit a fi în folosul țării.

Toate aceste variații evidențiază un fenomen de fond: la patru ani de la producerea lui, evenimentul istoric acționează ca un puternic discriminant al orientărilor politice actuale.

Transformarea pozitivă a Europei de Est – aventura acestui secol

I

Interviu cu KAREN FOGG, sefa delegației Comisiei Comunității Europene în România, realizat de Gabriela Adameșteanu

• am studiat științele economice și relațiile internaționale, făcând în universitate o specializare pe tema raporturilor dintre Europa de Vest și cea de Est cu profesorul Ghiță Ionescu • Mișcarea Europeană reunește organizații transnaționale pro-europene și personalități din lumea politică, sindicală, presă • lucrând în cadrul ei, am putut să evaluez forța și slăbiciunea lobby-urilor pro-europene din anii '70 • m-am ocupat de cooperarea cu țările în curs de dezvoltare și am lucrat în Comisia Comunității Europene cu Africa Centrală și apoi cu Europa Centrală • când se vorbește despre "aventura tranziției" se dă impresia (falsă) că integrarea în economia mondială înseamnă imitarea țărilor occidentale • de fapt, procesul este mai complicat, iar țările occidentale nu sînt omogene • noțiunea de subsidiaritate este foarte importantă în cadrul Tratatului de la Maastricht • necesitatea păstrării diversității în interiorul Comunității Europene obligă la descentralizare • renaționalizare sau aducerea nivelului decizional mai aproape de cetățeni • ezitarea de a acționa în criza din fosta Iugoslavie arată o slăbiciune în interiorul Comunității • acest deceniu va fi marcat de o scădere a solidarității în raport cu optimismul și generozitatea anilor '70-'80 • politica rezolvă problemele dificile, și problemele de distribuție a resurselor sînt probleme dificile pentru majoritatea țărilor • cum să organizezi solidaritatea între grupurile de oameni care au un loc de muncă și grupurile de șomeri (temporar sau permanent) •

Cititorii noștri sînt, desigur, interesați să aflu etapele semnificative ale formării și traseului dumneavoastră profesional.

În școala britanică ești nevoit foarte devreme să optezi între știință și studiul umanistic. Tradiția familiei și propria mea dotare mă orientau spre domeniul științific. Ca reacție contra familiei, am ales însă limbile străine. Când mi-am dat seama că alegerea era prea limitată, am căutat un domeniu aflat la intersecția celor două: am studiat deci științele economice și apoi relațiile internaționale. Fînd interesată de dezvoltarea economică, politică, socială, instituțională (așadar de un ansamblu de probleme), în decursul vieții mele profesionale am lucrat în mai multe domenii. La început într-o instituție de tip special, numită Mișcarea Europeană: o confederație internațională de organisme foarte diferite, reunind consilii naționale, organizații transnaționale pro-europene, personalități din mișcarea politică, sindicală, presă (lobby-urile pro-federaliste din fiecare țară). A fost o experiență foarte bogată, care mi-a permis să evaluez forța și slăbiciunea lobby-urilor pro-europene din anii '70. Pentru a face ca ideea europeană să avanseze era nevoie să fie reunite interese foarte diferite; de aceea trebuiau evitate diferențele (uneori foarte mari) dintre grupuri. Trebuiau evitate uneori și problemele politice, mai exact tehnice. Pe urmă am intrat ca funcționară în Comisia Comunității Europene și am trecut prin mai multe sectoare, ocupîndu-mă de educație, locuri de muncă, probleme sociale, dezvoltare regională; m-am ocupat apoi de cooperarea cu țările în curs de dezvoltare: am lucrat direct cu Africa Centrală (sănătate, comerț, cultură, păduri tropicale etc.), pe urmă cu Europa Centrală (o punte, dacă vreți, între politica comunitară și politica țărilor în curs de dezvoltare).

De cînd datează preocuparea dumneavoastră față de Europa de Est? Ce imagine aveți acum asupra ei?

În universitate am făcut o specializare pe tema raporturilor dintre Europa de Est și cea de Vest, la sfîrșitul anilor '60, cu profesorul Ghiță Ionescu. Acum, în România, închid acest cerc de preocupări. Aș vorbi deci despre o continuitate, pentru că sînt continuu interesată de procesul schimbării. Exagerînd puțin, aș spune că Europa de Est este aventura acestui secol. Oricum, este aventura unei transformări pozitive, pentru că secolul acesta a văzut și foarte serioase transformări negative. Așadar o aventură de "creație și de transformare". A vorbi despre "o aventură a tranziției" mi se pare inadecvat: formularea aceasta banalizează și dă impresia că integrarea în economia mondială ar însemna imitarea țărilor occidentale. În realitate este un proces mult mai complicat. Formularea respectivă dă și impresia că țările occidentale ar fi omogene, ceea ce este totalmente fals.

Filozofia descentralizării în cadrul Tratatului de la Maastricht

Care va fi deci caracteristicile acestei "aventuri de creație și de transformare" (nu banală tranziție) în care au intrat țările Europei de Est?

Sînt dați niște parametri de dezvoltare, care condiționează oricum procesul de evoluție, dar care nu pun în discuție diferența culturală, politică, socială din fiecare țară. Rezultatul, evident, este o permanentă îmbogățire a Comunității Europene. Am putea (cu multă suplețe) face o comparație cu diversitatea biologică: pentru a crea cultură

noi trebuie să îmbogățim diversitatea. Într-un fel, acesta este și procesul din interiorul Comunității, o largă descentralizare este cerută chiar de interesul păstrării diversității. Acest sistem al Comunității poate fortifica și anumite evoluții din interiorul fiecărei țări – descentralizarea, diversitatea la nivel național. Sînt selectate așadar anumite idei aplicabile pentru întreg, anume ca părțile constituente să fie de acord; un ciclu de idei permanente care circulă de sus în jos și de jos în sus. Este mai complicat decît noțiunea de subsidiaritate, foarte importantă în cadrul Tratatului de la Maastricht. Noțiunea de subsidiaritate înseamnă că deciziile se delegează la foruri superioare numai cînd ele nu pot fi luate la nivelul de bază. Este o adevărată filozofie a descentralizării.

După anumite interpretări este vorba de o renaționalizare, prin aceea că se permite guvernelor naționale să ceară drepturi de decizie asupra unor probleme care fuseseră înainte soluționate la nivelul Comunității, după altele, este un mod de a scoate în față interesele cetățenilor, prin aducerea nivelului decizional mai aproape de cetățeni. Acest principiu, deci, poate fi interpretat în diferite feluri, dar pentru un bun federalist el este evident: nivelul de decizie începe cu fiecare comunitate locală, pentru a fi apoi delegat mai sus. Statul nu reprezintă decît unul dintre nivelele la care se poate lua decizia. Sesizînd aceasta, unele state membre au reacționat negativ la principiul de subsidiaritate.

Problemele de solidaritate sînt foarte importante în acest moment

Care vi se pare că este atitudinea românilor față de Comunitatea Europeană? Cum este Europa percepută aici, în România?

Cred că partea romantică a spiritului românesc păstrează o idee prea generală asupra Comunității, fără a înțelege prea bine cum este alcătuită ea, care este puterea ei, cu ce dificultăți se confruntă. Dacă procesul de integrare europeană se lovește de unele dificultăți, nu-i un motiv suficient să ai o criză de neîncredere față de el. După opinia mea, integrarea europeană progresează dezvoltîndu-se pe baza unei politici comune în probleme foarte tehnice, dar care însă, din cauza tehnicismului, nu prea sînt accesibile publicului larg. Așadar, este un proces care din cînd în cînd explodează pe scena publică, citeodată făcînd evidente distorsiuni, unele exagerate imediat de presa care nu prea înțelege acest proces tehnocrat. Procesul permanent de construire de coaliții, de dezvoltare a consensului, sistemul negocierilor politice utilizat pentru a face să progreseze întregul vor concura la respectarea principiilor democratice. Uneori, consensul nu se realizează: surprizele neplicate nu implică neapărat un refuz, ci pretind reexaminarea anumitor aspecte. Primul referendum din Danemarca, de pildă, ori cel din Franța au arătat că cetățenii aveau îndoieli în privința Tratatului de la Maastricht, însemnînd însă oricum un început în a-l lua mai în serios pe cetățeanul simplu.

Mai există un domeniu în care se simte slăbiciunea din interiorul țărilor Comunității Europene: ezitarea de a acționa în criza din fosta Iugoslavie. Nu este în discuție doar puterea instituțiilor europene, ci și cea ce am numit solidaritatea existentă în interiorul fiecărei țări. După opinia mea, în acest moment problemele de solidaritate sînt foarte

importante: chestiunea locurilor de muncă implică, în interiorul fiecărei țări, solidaritatea cu categoriile defavorizate. Aceasta este un tip de solidaritate care, din păcate, se pare că lipsește în bună măsură în acest moment. Este apoi necesară solidaritatea între popoarele din interiorul Comunității cu țările vecine sau cu cele în curs de dezvoltare.

Am impresia că acest deceniu va fi marcat de o scădere a solidarității. În raport cu optimismul și generozitatea anilor '70-'80. Mă gîndesc în primul rînd la probleme pe termen mediu sau lung, cum ar fi: atitudinea față de șomaj, față de cei săraci, față de țările mai puțin avansate din punct de vedere economic. Cred că nimeni din Comunitate nu se îndoiește că pe termen lung sau mediu țările din Europa de Est sînt aliați și prietenii noștri. În momentul de față însă, cînd și aceste țări se confruntă cu o perioadă de relativă recesiune economică, guvernelor occidentale nu le este ușor să determine o atitudine pozitivă a cetățenilor față de Est.

Există voci (în Franța, de pildă) care reproșează Comunității Europene că nu a rezolvat problema șomajului. Peste tot în lume, oamenii sînt la această oră mai interesați de problemele economice decît de cele politice.

Eu nu aș face o astfel de distincție. Politica înseamnă după opinia mea rezolvarea problemelor dificile. Pentru majoritatea țărilor, problemele dificile sînt cele de distribuție a resurselor. Evident, pentru o țară în tranziție de la un regim comunist, anumite aspecte (ale drepturilor omului, ale instituțiilor politice), care nu sînt explicit economice, prevalență. Dar în același timp s-ar putea spune că multe dintre problemele tranziției ascund pînă la urmă un interes economic: mai ales privatizarea (reducerea privilegiilor și protecției păstrate de întreprinderile de stat). Eu cred că de fapt politicul și economicul se întrepătrund, și acest lucru este valabil și în privința dezbaterilor pe problema șomajului în Comunitatea Europeană. Nimeni nu mai crede la această oră că problema locurilor de muncă ar mai putea fi soluționată printr-o întoarcere la o economie națională suverană și capabilă să ia măsuri protecționiste, așadar printr-o **dezintegrare europeană**. Cred că dezbaterile din interiorul țărilor din Comunitatea Europeană ar fi cum să abordeze dezvoltarea lentă a economiilor occidentale, pentru ca o creștere economică, chiar pornită pe drumul bun, să nu creeze disfuncționalități prin reducerea locurilor de muncă. Sau cum să organizezi solidaritatea între grupurile de oameni care au un loc de muncă și grupurile de șomeri (temporar sau permanent). Este, în fapt, dezbaterile despre asistență socială, despre împărțirea muncii (organizarea sau împărțirea șomajului, ceea ce teoreticienii numesc "împărțirea ne-muncii" – *partage du non-travail*). Este o dezbateră existentă de 20 de ani în Comunitatea Europeană. Eu eram implicată în ea pe cînd lucram în domeniul locurilor de muncă și al asigurărilor sociale. Actualul președinte al Comisiei, Jacques Delors, proaspăt numit în '81 ministru de Finanțe în Franța, a fost unul dintre cei mai buni protagoniști ai unui dialog creativ între Ministerul de Finanțe și Ministerul Muncii. Se căutau atunci formule pentru a lucra într-o măsură mai mare colectiv și într-o măsură mai mică individual. Formule care sună frumos, dar se pun greu în practică.

LÁSZLÓ KARSAI

Evreii și comunismul: stăpîni sau sclavi? III

(Urmare din numărul trecut)

În 1905-1906, diplomații britanici din Rusia au raportat că liderii mișcărilor revoluționare erau toți evrei și chiar că majoritatea celor mai nemișcării și răvrâți muncitori erau evrei. Este clar că aceștia trebuie să fi fost influențați de către aristocrații ruși antisemii și de oșezii lor diplomați, dar este mai mult decât obișnuit faptul că aceste declarații, prezente în rapoartele lor, aveau pretenția de a fi descrieri obiective ale situației. Părerile acestor diplomați erau împărțite de mulți în Rusia. Se spune că Stalin a afirmat o dată că majoritatea participanților la mișcarea social-democrată rusă erau evrei. În timpul primului război mondial antisemită s-a extins pe tot globul. Diplomații britanici din toată lumea au descoperit "brusc" că evreii compunusă împotriva Armoniei de profunditate. Dacă este să-i credem pe acești britanici, mișcarea "Juni Turei" a fost condusă de evrei, evreii americani sprijineau Germania, iar revoluția rusă era de fapt o revoluție evreiască.

Cu cîteva secole în urmă, teoria unei concepții universale a etno-culturii a fost foarte crescută în Marea Britanie, "Ințele" care vin în sprijinul ideii unei concepții mondiale evreiești erau de asemenea foarte drept adevărate. În 1917, conservatorul și moderat revista "The Times" îi numea pe Lenin și pe adeștii săi "aventurieri de origine germano-evreiască". La începutul anului 1918, în timpul convorbirilor de la Brest-Litovsk pentru încheierea unui tratat de pace germano-rus, presa internațională îl considera pe Troțki ca un simbol al revoluționarismului evreiesc. Era greu de prevăzut rezultatul acestor convorbiri. În decembrie 1917, un redactor al ziarului "Morning Post" și-a exprimat speranța că, cu ajutorul elementelor moderate din lumea evreiască, revoluția rusă ar putea fi stopată.

În secolul al XIX-lea, sute de mii de oameni au început să citească un fals primitiv numit "Protocoloalele bătrînilor Sionului". După ce țarul și familia sa au fost masacrați în Ekaterinburg, trupele contrarevoluționare care au intrat în oraș au găsit la locul masacrelor un poem misterios, cîteva simboluri cu litere ebraice și o copie a scrierii lui Serge Nilus. Cu ajutorul acestei broșuri, distribuită de ofițerii albi cu secole de mii în rîndul soldaților lor, elemente "contrarevoluționare" au încercat să-i convingă pe oameni că revoluția bolșevică era similară cu victoria Antihristului în Rusia. Sub influența acestei idei, algerardii au masacrat zeci de mii de evrei în toată Rusia. Multe vieți de evrei au fost salvate însă de marșurile Armatei Roșii și, din recunoștință, mulți dintre ei s-au alăturat noului regim cu entuziasm. În 1919-1920, broșura încriptată de Serge Nilus a ajuns să fie cumpărată și citită de milioane de oameni, chiar dacă autorul inclusese și absurdități, cum ar fi aceea că evreii au construit lini de metrou peste tot numai pentru a arunca în aer toate capitalele lumii în același timp sau aceea că evreii îi învață pe copiii nobililor limbile latină și greacă doar pentru a le submina moralitatea. În primăvara anului 1920, un analist al publicației "The Times" a făcut cîteva speculații pe marginea "Protocoloalelor bătrînilor Sionului" în exact aceeași manieră cu cea a lui Adolf Hitler sau cu a lărbatului antisemiu maghiar László Endre; el a afirmat că, dacă această lucrare era într-adevăr un fals, atunci falsificatorul era un profet de mare geniu, pentru că și-i imaginase pe evrei înalturind monarhiile din toată lumea și preluând puterea în mijlocul haosului creat de războiul mondial. Am fost "salvați" de Pax Germanica, spune analistul de la "Times", numai pentru a cădea în abisul creat de Pax Judaica. "Times" a abandonat filozofia sa deosebită despre "reprezentanții guvernului mondial evreiesc de la Moscova" abia în vara anului 1921, cînd s-a dovedit clar că broșura era un fals și că bătrîni Sionului n-au existat nicodată.

Mulți, inclusiv Adolf Hitler, au crezut că acei complotiști germano-iudeo-bolșevici erau sprijiniți de financiarul de la New York. De fapt, se pot găsi mulți "evrei Nürnberg" printre revoluționarii Internaționalei comuniste-bolșevice: Razi Luxemburg și Karl Liebknecht în Germania, Béla Kun și tovarășii lui în Ungaria (din 55 de comisari ai Republicii Sovietice Ungare, 33 erau evrei), Kurt Eisner și tovarășii lui în Bavaria - toți dovedeau că această conspirație iudeo-bolșevică a existat în realitate. În orice caz, pentru intelectuali evrei liberali este cu siguranță mai plăcut să-și amintescă de Leon Blum, Pierre Mendès-France, Otto Bauer, Friedrich Adler decît de "făcîtorii înrîbi" ca Béla Kun.

După 1919, antisemitismul s-a întins în toată lumea, dar nu a constituit o armă eficientă în alagari pentru dreapta nazistă pînă la sfîrșitul anilor '30. Dar chiar și mai tîrziu nazistii s-au plîns frecvent că germanii nu au sesizat cu adevărat esența problemei evreiești. (Deși germanii nu le plăceau evreii, le plăceauu totuși vestile despre persecuții, ca să nu mai vorbim de uciderea în masă a populației evreiești.)

Și în Ungaria era tipic numărul mare de evrei din diferitele organizații de stînga. Cel puțin jumătate din conducerea partidului comunist în ilegalitate era evreiască.

ESEU

În anii '30, organizațiile de stînga radicale aveau cel puțin 30% din membri evrei. Mai mult de 50% din numărul femeilor-activiste de stînga erau evreice. Dacă am putea calcula numărul exact al evreilor convertiți, probabil că aceste cifre ar fi mai mari. Dacă ne referim la radicalii de stînga, care provin din clasa mijlocie sau din rîndul specialiștilor, din trei erau evrei.

Remarcabilă supraprezentare a evreilor atît în organizațiile militante de stînga cît și în partidele de opoziție legale a devenit un avantaj capital politic după 1945. Acești revoluționari evrei nu numai că se ajutau între ei în momentele dificile, dar își ajutau și radele și prietenii. Potrivit celor spuse de Viktor Karády, în 1945-1946, 10% din conducerea armatei și poliției comuniste era evreiască, față de perioada de dinainte de 1945 cînd nu exista nici un evreu în aceste funcții. Evreii erau, "prin defecție", de bază în noul regim comunist pentru că, chiar dacă ar fi vrut, ei nu s-ar fi putut amesteca și mîini la fustul regimului antisemiu. Mulți au fost mînași în armata sau poliție de aten de răsunare, de revendicări personale sau de durerea pricinuită de pierderea familiei.

După 1945 a existat, într-adevăr, o expansiune spectaculoasă a "evreilor Nürnberg" în viața politică a Ungariei. Evreii nu au intrat masiv numai în armată și poliție. Ei au cerut - și ocupat - funcții în toate domeniile din care au fost alungați pe nedrept de legislația antisemită de la 1938 încoace. Evreii care au supraviețuit Holocaustului aveau în față mai multe opțiuni. Cei care au crezut că fuseseră foarte persecutați de unghi emigraseră. Cei care au considerat că fuseseră persecutați de regimul antidemocratic au votat pentru partidele clasei de mijloc, dar numărul acestor evrei a fost foarte mic. În Ungaria, Polonia, Cehoslovacia și în alte țări a apărut un paradox: pînă în 1953-1956, intelectuali evrei au sprijinit activ regimurile care se autointitulasă socialiste, dar mai tîrziu ei au devenit cei mai conștienși membri ai opoziției față de aceste regimuri.

Nu trebuie să uităm că o parte importantă din clasa mijlocie a Europei de Est era evreiască. Această clasă de mijloc, de la Marea Baltică pînă la Marea Neagră, a fost decimată de naștii și nu de comuniști. Cei care au supraviețuit celui de-al II-lea război mondial nu puteau rămîne membri ai clasei mijlocii în țările lor. Evreii clasei de mijloc, supraviețuitori ai Holocaustului, erau din nou expulzați din orașele lor de către comuniști și erau deportați la țară - la fel ca "ungurii autentici" aparținînd clasei mijlocii - pur și simplu pentru că aparțineau clasei de mijloc. În urechile antisemitelor de azi aceste argumente despre suferința renăscută a evreilor sub conducerea comunistă par să sune în gol.

Din 1953, intelectuali evrei s-au constituit în mișcări critice împotriva regimului.

Putem și, cred, trebuie să interpretăm rolul major jucat de evrei în timpul revoluției din 1956 ca pe o altă încercare de asimilare. Văzînd că liderii propriului partid comunist provenit din "evrei Nürnberg" oprimă masele, s-au hotărît să se raliereze masele. Între cei care au preluat revoluția și au devenit martirii ei se află și un foarte mare număr de evrei. Legendarul conducător revoluționar István Ágoston fusese în Auschwitz, adjunctul său, Otto Szirmai, era de asemenea evreu. Dar găsim cîteva evrei și între criminalii care au înăbușat revoluția.

După prăbușirea revoluției din 1956, practic nimeni nu a mai crezut că regimul poate fi înșubînțit. Aceasta era perioada cînd au intrat în funcție noțiunile de comunist bun și comunist rău. Deși János Kádár s-a opus oricărui firmă față de antisemitism, ca principiu, el a tolerat sau cel puțin nu a putut opri schimbarea treptată a funcționarilor proveniți din "clasa mijlocie" (care în limbajul obișnuit al partidului era sinonimă cu "evreiască") cu funcționari care se ridicau din rîndurile clasei muncitoare. Această "purificare" a avut loc mai tîrziu în armată, în poliție și în corpul diplomatic. În același timp, totuși, spre deosebire de Polonia și Uniunea Sovietică, nu a fost niciodată o campanie antisemită în adevăratul sens al cuvîntului. Au fost membri din elita partidului care au iridiat România pentru că și violase evreii pe bani buni, argumentînd de asemenea că o politică internă mai dură ar fi putut duce la o mai mare independență față de ruși, ceva la la Ceausescu, dar pînă atunci acestor idei au fost urgent reduși la tăcere de Kádár.

Cu toate că nu avem date precise, se poate spune că după 1956 mulți evrei s-au schimbat, de hunchive sau altfel. Încă se mai poate asculta povestea tipică a unei familii de evrei: bunica evreică mai păstrează încă vechea tradiție, fîi și fiicele ei au fost jurnaliști, avocați, afaceriști și editori comuniști, în timp ce nepoții ei au întors epetele părinților, alăturîndu-se opoziției democratice.

Antisemii din epănoane superioare ale partidului erau din ce în ce mai nefecioși din cauza extinderii mișcării Carta 77 la sfîrșitul deceniului șaghe. Vechile acuzații au fost aduse ieri în prim-plan: din noi intelectuali evrei, copiii comunistilor înstăriți sînt cei care clatină barca, creînd confuzii. Ei nu înțeleg că nu mai este nimic de făcut, că trebuie să tacă. După 1968, regimul părea mult mai inflexibil decît înainte. În aceste condiții, cei

care s-au compromis față de acest regim încercau să se disculpe prin argumente antisemite. Doar "străni" știa, puștii "iudeo-bolșevici", nu înțeleg că nu se mai poate face nimic.

Din 1990, mulți antisemii au folosit argumente și mai "sofisticate" pentru a se disculpa pentru lașitatea, compromisul și chiar trădarea lor. În opinia acestor oameni, membrii opoziției democratice s-au bucurat de sprijinul poliției secrete. Adevărată rezistență a fost opusă doar de acei ne-evrei care - fie că s-au alăturat partidului, fie că nu - au evitat conflictele, au lucrat în liniște și au încercat să salveze valorile naționale pentru posteritate.

Între timp, ei au supraviețuit regimului comunist, făcîndu-și cariere decente. Totuși, curioș, aceiași oameni (cu foarte puține excepții) au spus, la sfîrșitul anilor '70, că independența națională este de nerealizat în contextul geopolitic dat. Repeștat: pe aceste baze i-au atacat ei pe intelectuali evrei "borzadacinați", care încercau să se implicie în cauzele politice din Cehia sau Polonia.

Epilog

Legătura dintre evrei și comunism nu poate fi descrisă prin dichotomia "stăpîni sau sclavi". "Evreii Nürnberg" au ajuns "stăpîni", iar alții, din același grup, și-au sacrificat viețile în lupta împotriva acestor "stăpîni". După 1945, antisemitismul a fost pus pe lista ideologiilor interzise. De aceea, de la schimbările politice din 1989, mulți evrei au urmărit orice manifestare antisemită și au cerut urgent aplicarea a legii în fiecare caz. Dar chiar și Holocaustul era un subiect interzis între 1945 și 1956. Intelectuali evrei acceptau acest lucru deoarece nu dorau să-și amintescă o perioadă în care fuseseră expulzați din nașunea ungări. Dar acest lucru izvora și din logica internă a unei regim comuniste - că încă un subiect era interzis unei investigații serioase, și anume: pînă la sfîrșitul anilor '70 era interzis să se vorbească sau să se scrie despre rolul evreilor unguri în evoluția clasei mijlocii ungare. Holiga evreilor a fost persecutată și redusă la tăcere la fel ca și catolicismul și protestantismul. Marți proși erau aleși în funcție de arderea cu care colaborau cu regimul comunist. În la 1989, conducătorii congregațiilor evreiești au ajutat cu entuziasm poliția în persecutarea simțitorilor. Stăpîni sau sclavi? Nu. Evreii au fost și stăpîni și sclavi în comunism.

EDITURA OLIMP

Președinte Director General: Vlad Alexandru Grigore
str. Hagi Maria Moscu nr. 6, tel.: 658.54.13, fax: 311.09.25
Director: Delia Urcăreanu
Plaza Presii Libere nr. 1, tel.: 617.66.10/1092, 1696, 2131
Corp Central, Ministerul Culturii, et. IV și VI

Editura Olimp vă prezintă în premieră națională scrierile americani de notorietate mondială:

TREVIANIAN - EXECUȚIA DE PE EIGER, colecția THRILLER

(versiunea în limba română de Sorin Alexandru Șontea)

În cadrul unei secții operative a CIA, "sanționarea" echivalează cu suprimarea fizică a celui care a distrus sau a contribuit la distrugerea unui agent secret american. Neașteptat este însă faptul că unul din executanții unor asmesenși nișuri este un bine cunoscut profesor universitar de istoria artei, iar surpriza capătă proporții cînd aflăm cine este ținta, identitatea persoanei ce urmează a fi ucisă. Trevianian schimbă mereu cadrul de desfigurare a acțiunii, din în spatele ușilor împănate ale serviciilor secrete americane, cînd în arhitectura spectaculoasă a Montreuilului sau în priveliștea magnifică a Alpiilor elvețiene, oferindu-ne cu EXECUȚIA DE PE EIGER un roman de excepție, scriu cu nerv și cu umor

CLIVE CUSSLER - COMOARA, colecția THRILLER

(versiunea în limba română Silvia Antonescu și Carmen Costinescu)

COMOARA e o carte atît de bună, cu răsturnări de situație atît de inventive și de rapide, înclt cititorul se va simți împins s-o parcurgă pe nerăsuflate. Caracterizarea este superb realizată și chiar personajele minore sînt schitate cu precizie... Stilul lui Cussler este un amestec fin între Alistair MacLean, Michael Crichton și propria sa magie.

Un roman care povestește cea mai mare vinătoare de comori a tuturor timpurilor! Nîmic previzibil în scenariul acestei cărți care-i oferă cititorului zeci de surprize și neprevăzute ca o regulă de aur a romanului modern de succes.

Detroit Free Press

te asupra viziilor sale. Într-un articol din revista "Luceafărul" din anul 1937 și în altul din "Cultura" din anul 1938, el vorbește despre o mare scriitoare română, despre o mare scriitoare română, despre o mare scriitoare română.

MARCELETTÉ YÓRSEKAR

POEZIILE ORIENTALE

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

EDITURA HUMANITAS

Societate de editură și distribuție

N. R. POPPER

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

... în care, legenda Meiji-ismului Minoo, preluată din tradiția balenică.

Pe adresa Ministerului Culturii

Domnului Ministru al Culturii Marin Sorescu

Încercarea cea mai zgometoasă

Instalația - ERWIN KESSLER

Fiecare zi pentru Sarajevo ②

JUAN GOYTISOLO, El País

O iarnă în plus la Sarajevo

Adăugînd asprimea iernii, peisajul din Sarajevo produce șocul pe care îl are violența unei apărări onirice. Rănilor și cicatricilor acoperă acest peisaj ireal în ceața subțire cu un imens și pius liniolu. Ruina, dezolarea, jaful este tot ce-a mai rămas: schelete ale imobilelor, carcase de mașini, tramvaie calcinate, chloșcari topite, cratere, fierărie de tot felul, urme patetice ale unui pîrjol care n-a cruțat nimic. Milioane și milioane de fulgi de zăpadă cad încet, plutesc, dansează, iar această zăpadă pare a fi venit doar ca să acopere cu inocența ei amplexoarea crimei. Tot bulevardul "Sniper Alley" e sub zăpadă. Circulație inexistentă, câteva siluete care se strecoară fantomatic, blîndatele - și ele albe - ale Forprou.

Dar nu este decît o halucinație: zăpada n-a venit la împlinire și orașul luptă încă, agonizează în sensul etimologic al cuvîntului: hîrcăitului lui, sușitului, spasmele nu fac să tacă exploziile obuzelor și țuțitul gîntanelor. Moartea lentă: extrem de puține nașteri, dispariția progresivă a bătrînilor și a bolnavilor, decreștitudinea edificiilor, a trupurilor, a sufletelor. La 300 de metri de hotelul Holiday Inn, la adăpostul unui imobil slăbit de viață. Trecători epuizați, supraviețuitori ai ghetoului, care împing cărucioare de copii, în căutarea lemnelor pentru foc sau a hranei, fâpturi rătăcitoare ca sufletele osîndite. Un bătrîn care-și îndreaptă degetul acuzator spre blîndatele imobile ca statuia Comandantului.

Bulevardul Mareșal Tito traversează furnicarul pieței negre (umbre palide de infometaji și fețe grase, pocnind de sănătate ale celor care se îmbogățesc din miserie) și dăco zigzagînd către incinta vechiului oraș, în cartierul otoman Bascarzija, descris pe larg în ghidurile turistice tipărite acum zece ani. Dumnezeu! Jocurile Olimpice de iarnă din '84! Își mai amintește oare cineva? Sau totul n-a fost decît un vis? A existat oare cu adevărat acest oraș cosmopolit, vesel și încrezător?

Coșmarul prezentului a produs vocabile noi: urbicid, memoricid. Pe lângă exterminarea programată a populațiilor pe altarele grandioasei purificări etnice, sistematic se distrug monumente, se incendiază biblioteci. Tot trecutul, toate simbolurile culturale ale unui popor distruse pe față, lăsate pradă focului mistuitor. Sintem pe cale să trăim coborîrea în trepte din Divina Comedie?

În centrul cartierului Bascarzija, unde acum gase luni veneam zilnic, spectacolul este atroc. Vara mai dădea o iluzie de viață străduțelor-bazar. Astăzi, dezolarea iernii accentuează tristețea funebă a locului. Minutulul minaret al moscheii Gazi Husret bay, caravanserul vor împărțaji șoarta celor 13 moschei din Banja Luka sau a podului multiseclar de la Molțar? Vom asista într-o zi în direct la bombardarea și la dispariția lor?

Oroarea continuă la Sarajevo. În fiecare dimineață, cînd lumina ceteasă deacopră din nou chipul torturat al oamenilor și al caselor, salve de tun, explozii de bazooka, țucănit de pușgi salută victimele orașului ca un soi de avertiment sinistru. Sumele de răniți însingerați și de morți nu mai conțeneșc să umple spităul din Kosevo și morga. Milioanele de telespectatori, care sînt martorii muți ai spectacolului, știu ei oare că, fără să-și dea seama, pradă unei încete și rușinoase torpeli etice, și ei coboară treaptă cu treaptă către acceptarea inacceptabilului? Europa celor doisprezece - din delăsare? din cinism? din lașitate? - preferă să-i culpabilizeze pe asediați și să pactizeze cu orice preț cu barbarii.

"Înainte de agresiunea fascistilor", spun locuitorii din Sarajevo, "ignoram etnia vecinilor. De fapt, acest lucru n-avea nici o importanță: nimeni nu țu-o cerea. Astăzi însă sintem obligați s-o facem. Noi sintem musulmani, sîrbi, croați! Și trebuie s-o proclamăm tare și cu forță pentru a-ți urî mai bine aproapele, pentru a ridica bariere tot mai de netrecuți și pentru a alimenta fluviul de sînge! Iată ce vor barbarii. Dar nu vor reuși să ne dîspartă, nu

vor reuși să facă din femeie dușmanul bărbatului ei și din bărbat dușmanul femeii sale. Nu vor reuși să-i transforme pe copiii noștri, roade ale comunității multietnice detestate, în paria și bastarzi!"

Ca și ceilalți europeni, în societățile noastre laice, locuitorii capitalei bosniace eliminaseră ideea morții din universul lor cotidian. Odată terminată ceremonia de înmormintare, cimitirele - islamice, catolice sau ortodoxe - deveneau spații pustii care nu se animau decît de Zisa Morților și, pentru fi miliile musulmanilor practicant, în timpul Ramadanului. Astăzi, moartea face parte din existența acestor oameni, trăiesc cu ea și ea îi vizitează în fiecare zi.

Parafrazînd cuvintele neuitatului Lara, cimitirul este în Sarajevo, Sarajevo este cimitirul. Un vast cimitir. Fiecare casă este mormintul unei familii, fiecare stradă cavoul unei întimplări, fiecare inimă, urma unei speranțe sau a unei dorințe.

Somați să aleagă între o eventuală moarte biologică și o capitulare impusă de negocierii Comunității, democrații bosniaci au optat, de acum înainte, pentru o rezistență pînă la capăt. După ce și-au pierdut iluziile privind o intervenție militară a Națiunilor Unite, ei s-au călît în nenorocire, surprinzîndu-și dușmanii cu îndrăzneala celui care nu mai are nimic de pierdut. Victoriile lor, mici dar reale, au menținut moralul combatanților, excluzînd orice supunere față de ultimatumul lui Milolević și al Lordului Owen. "Dacă ei sînt incapabili să ne apere", spun ei, "atunci să ne lase pe noi să acționăm. Ridicarea embargoului asupra armelor va prelungi poate războiul. Dar, fără îndoială, acest lucru ar putea să împiedice ca pușca mormintelor să domnească pentru totdeauna la Sarajevo."

Traducere de RODICA PALADE

Publicațiile care iau parte la acțiunea "Fiecare zi pentru Sarajevo": Der Standard (Austria), La Libre Belgique (Belgia), Weekendavisen (Danemarca), Le Nouveau Quotidien (Elveția), Le Figaro (Franța), Tag (Germania), To Vima (Grecia), The Irish Times (Irlanda), Haaretz (Israel), La Repubblica (Italia), The Daily Mail (Marea Britanie), Aftenposten (Norvegia), Gazeta Wyborcza (Polonia), Publico (Portugalia), 22 (România), El País (Spania), Expressen (Suedia), Milliyet (Turcia). Din partea revistei 22, la Sarajevo va merge Marian Chiriac.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ anunță

EXPOZIȚIA ANUALĂ
octombrie 1994Tema: *Discursul artistic - reflex al problemelor comunității*

Obiective:

- Demonstrarea capacității artistului de a-și asuma o identitate socială dincolo de limitele profesiei sale.
- Stabilirea cu prioritate a stărilor de criză provenind din zonele critice ale spectrului social (minorități de orice fel, grupuri marginale, categorii cu probleme de integrare).
- Explorarea potențialului interactiv al unor arii excluse din circuitul culturii (comunități rurale, suburbane, instituții de sănătate, de reeducare etc.).

ETAPE:

- Investigarea zonei de interes.
- Elaborarea unui "discurs de identificare" pe cît posibil atipic (convițușirea în comunitate cu modalitate de stabilire a unei "urme" în conștiința colectivă).
- Constituirea unei "piese de evidență" asupra întregului proces, în așa fel încît ea să poată fi comunicată la distanță prin mijloace rapide (telegraf, telefon, fax, e-mail) și/sau integrată într-un eveniment complex (proiecții dia/film/video, performanțe etc.). Aceste materiale vor constitui substanța Expoziției Anuale, rezultatul final, care va acumula mesajele și le va oferi, pentru o singură zi, publicului.

Artiștii interesați sînt invitați să trimită un proiect cuprinzînd:

- schița de ansamblu;
- descrierea tehnică în detaliu.

Comitetul de organizare va sprijini realizarea din punct de vedere tehnic a proiectelor selectate. Cu prilejul vernisajului, un juriu internațional va acorda premii.

TERMEN LIMITĂ DE PREDARE A PROIECTELOR: 15 APRILIE 1994.

pe adresa: Centrul Soros pentru Artă Contemporană, Str. Știrbei Vodă nr. 1 C.P. 1-827, București, cu mențiunea "pentru Expoziția Anuală"

Relații suplimentare la telefon 311.21.92

Gabriela Adamesteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjuncți), Andrei Cornea (redactor-șef adjuncți), Dan Perjovschi (director artistic), Oana Armesanu (actualitate socială), Marian Chiriac (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculescu (contabil), Radu Dobănaș (corector), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chintia, Ovidiu Neacșu (difuzare), Flori Sava (publicitate), Rubrici permanente: Tia Serbănescu (comentariu politic), Ilie Serbănescu (interviu computerizat), Adrian Bălțag, Alexandru Cișp. Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel./fax 311.22.08

ISSN-1220-5761

Tipărit la
"TIPOREX" SA
Calea Victoriei 114
Telexredacție
computerizată
Adrian Bălțag,
Alexandru Cișp
Revista "22"